

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodiêre

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

XI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

DE S. GVMMARO CONFESSORE.
 VITA S. GVMMARI PRÆCLARI CONFESSORIS,
 AVTHORE, NI FALLOR, THEOBALDO.

779

Nam Codex nomen authoris non habet, cum tamen constet Gumhari vitam scripsisse Theobaldum ad Sigerum Lerensem Præpositum. Est gravis historia. Author copiosus est: aliquot locis styllum modicè correximus, quibusdam superfluis omisis.

CAP. I.

SANCTVS Gūmarus præclara stirpe ortus, apud Emblehem * Riensis prouinciæ vicum, natus est & enutritus. Qui sanctis pollens exordijs, sanctioribusque postmodum insistens studijs, sanctissimo sine curium vitæ consummauit. Nam à cunabulis mancipatus Deo, tantum crescebat fide & virtutibus, quantum corpore & ætate. Auertens enim se à vanitate & ludis, ad cælum suspirabat, illic patriam suam esse affirmans. Et quid me multa de principio sanctitatis eius dicere attinet? Lenis erat sermone, cõstans in bono opere, humilitate submissus, pietate siue benignitate profusus, vigilijs & ieiunijs castigans corpus suum, in præstandis elemosynis largus ac liberalis. O virum sanctum, qui ad tantum perfectionis culmen absq; scientia literarum pertigerit. Non enim habuerat magistros, nec legere scripturas didicerat: legem verò Dei, scriptam in tabulis carnalibus circumferebat: magistrumque habebat, quem & metuebat, Deum. Ità enim Dominus in Euangelio dicit: Nec vocemini magistri, vnus est enim magister vester, qui in cælis est. Comparetur, si placet, quorundam hominum scientia cum huius viri inscientia. Multi literati, multi sapientes num ei poterunt æquiparari? Legunt antiquorum & recentium patrum scripta, & ex notitia scripturarum quasi semina concipiunt, vt fructum inde referant, & discant operari bonum: sed tamen ad bonum opus faciendum non exurgunt. Nonne igitur huius viri ignorantia, illorum videtur scientiæ anteferenda, qui Deum diligebat & proximum, declinans à malo semper, & facies bonum?

Octobris m.
R. enensis

S. Gumhari patria.

Virtutes eius.

Nescit literas.

Matth. 23.

Literati de fides ad bene agendum, carpuntur.

CAP. II.

Igitur cum bonorum operum flores sanctus Gummarus emitteret, ad aulam Regis perductus est à parentibus suis: dignus quidem, vt regni principibus interesset, & negocia regni procuraret. Pipinus eo tempore regni habenas moderabatur: & ab illo quidem Gummarus susceptus est, sed mallet vtique Deo seruire, quam Regi: mallet priuatus viuere, quam in aula versari. Cogitabat enim sese quasi procul à litore abductum in procellas & turbines seculi, in quo tumultuantur vitiorum cunci, vbi superbia regnat, auaritia sollicitat, inuidia mordet, luxuria feruescit & ardet, ceteraque vitiorum acies hominem oppugnat. Sed voluntati Dei resistere quis potest? Ille eum in sublime voluit eleuare, cuius in Euangelio vox ista est: Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt. Pro sua verò industria non solum Regi gratus & acceptus, sed etiam cunctis optimatibus eius charissimus fuit. Sermo eius sapientia conditus erat: omnia opera eius Deo & hominibus placebant.

Degit in aula Pipini Regis, sed inuitus.

Matth. 5.

Matth. 5.

CAP. III.

Nec multum temporis defluxit, & magna præfectura honoratus est. Ità Deus, quos vult, viuificat: qui arbitrio suo & occulto iudicio alios humiliat, & alios sublimat. Sicut Ioseph quondam de vinculis & carcere ad gratiam Pharaonis & principatum Aegypti prouexit: ità nunc ab Riensi prouincia sanctum Gummarum eduxit, & in palatio magnificè exaltatum, regia familiaritate honorauit. Prouidit ille, ne Aegyptus fame interiret: prouidebat iste, quantum poterat, ne iustitiæ penuria pupillos, viduas & orphanos grauaret. Per omnia benedictus Deus, qui superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Præfectura ei demandatur. Gen. 41.

1. Pet. 3.

CAP. IIII.

Libet nunc breuiter recitare de sancto Gummaro rem quidem exiguam, sed magnæ pietatis plenam. Non vlla incitante libidine, sed cogente Rege, uxorem duxerat Guuinariam, longè à suis moribus discrepantem. Nam quantum ille humanitate

Ducit uxorem.

tate

Vxor
eius
in
familiā
magna
in-
humanitas.

tate & misericordia, tantum illa crudelitate redūdat. Cum ergo iussu Regis ad expeditionem se pararet, domus suā totiusque familiæ curam potestatemque ei reliquit, admonens, ut erga subiectos multa uteretur mansuetudine: & sic profectus est. Sed illa quadam belluina feritate post eius abscessum cœpit sauire in suos, falsò illis quasdam affingens culpas, & eos negligentia insimulans, quod debita non persoluerent: contemnebat eorum seruitia, tanquam qui nulli essent vsui, nec vllius precij eos reprobabat. Atque sub hoc prætextu auferebat eis boues eorū & omnē possessiunculam, nihil eis relinquens præter paupertatem & laborē, vitamque cum summa miseria coniunctam. Cumque nihilo minus absque vlla clementia exigeret tantundem ab illis, quantum antea consueuerat, illi bobus spoliati, instar iumentorum colla iugo supponentes, trahebant plaustra onusta vsque ad domum illius gementes atque dolentes. At vide nunc animū non sceminæ, sed immanis belluæ. Rebus omnibus spoliatos, etiam duris affligit verberibus, & capillos illorum tonderi iubet.

CAP. V.

*Septem

Attēde
mi-
sericordem
viri Dei
animi-
mum.

Annis verò *nouem exactis, cum dimissus à militia rediret exercitus, sanctus quoque Gummarus remeauit ad sua. Et ecce apud riuulū, qui dicitur Diepennorch, quendam è seruis suis videt trahentem plaustrum, eundemque dirē casum, toto rasum capite, & miserè lachrymantem. Ad quem cum propius accessisset, motus pietate, Quis te, inquit, frater, intantum afflixit? Quis tibi capur rasit? Quanam est lachrymarum & tanti causa mœroris? Sed cum ille nihil responderet, dominæ suæ crudelitatem reformidans, multis minis ab eo tandem extorsit, ut rei veritatem explicaret. Tum ille vir pius, audiens tantam vxoris suæ sauitiam, ab imo pectore suspirans, iussit illum secum reuerti. Nolentē reuerti præ timore, vi cœgit, dixitque ad omnes, qui illic aderant: Ingressus domum, iubebo mihi potum adferri. Quod si illa potum vituperauerit, nos contra eum laudemus, ut pudore afficiatur. Inde domum intranti occurrit tota familia, eiulant & clamitant omnes, se grauiter casos, iniuste spoliatos, modis omnibus miserabiliter vexatos. Ille hoc videns, animo conturbatus est, & versus ad vxorem: Conturbet te Deus, inquit, sicut alios perturbasti. Oportebat cerè bonum operari ad omnes, maxime ad domesticos fidei. Siue enim seruus, siue liber, omnes in Christo vnum sumus. Parce ergo seruis tuis, pone modum sauitiæ tuæ. Eademque hora iussit pecus omne è pastu reduci, & singulis quod suum erat restitui. Deinde cum sedisset quasi sitibundus, potum adferri præcepit. Et cum ceruisia allata ab omnibus ex ordine biberetur, foemina illa more suo nequiter illam vituperabat, Sed sanctus Gummarus, & omnes, qui cum illo venerant, egregiè eam efferebant, atque ita mulierem pudore affectam tacere compulerunt. Post hæc conuiuium lautum & copiosum apparari iussit, tam seruos quam liberos ad illud inuitans: & cum omnium animos paterna consolatione recreasset, exhilaratos à se dimisit in domos suas. Atque hoc humanitatis exemplum ille sanctus vir posteris suis reliquit. Vos igitur, qui diuites estis in hoc mundo, qui domos habetis & familiam, nolite eos nimium dura premere seruitute. Misericordes estote, sicut & pater vester celestis misericors est. Pensate vnam esse omnium conditionem, & vnum in cælis regnare Deū, qui est Dominus vniuersorum. Ipsi omnes nos creaturæ sumus & serui: homines verò non sunt serui hominum, sed conserui. Ad sanctum ergo Gummarum oculos aduertite, factum eius memoria retinete, & erga subditos vestros, misericordes & humani estote.

Obiurgat
vir sanctus
vxorem ob
eius crude-
litem.
Galat. 6.

Familiā vt
tractanda.
Luc. 6.

CAP. VI.

Psal. 83.

Esa. 40.

Romā pro-
ficiscitur.

Porrò sanctus Gummarus magis magisque Deo intendere, sanctioribusque in dies studijs vacare conabatur, sicut etiam omnium bonorum interest, ut de virtute in virtutem proficiscantur. Animum itaque vltra terrena & caduca erigens, toto desiderio celestibus inhiabat, ut videret Deum deorum in Sion. Igitur in sancto eius pectore an non tibi videtur versari consilium Dei? Haftenus, inquit, militauimus Regi terreno: deinceps militandum est Regi Regum Christo. Parum est, pro labore præsentis militiæ capere præmia peritura: optimum verò, sanctitate vitæ dona promereri sempiterna. Despiciendus est mundus iste, qui tamen alioqui fugit à nobis, & omnis gloria eius instar sceni marcescit. In castra ergo summi Imperatoris deuotus miles venio: hunc sequor, hunc diligo, hunc constanti perseverantia per fidem obseruo. Itaque commendans se Deo, cum nonnullis è vicinis suis Romam proficiscitur.

CAP.

CAP. VII.

ADuerte hic, Lector, iucundum nouumque miraculum. Primo suscepti itineris die, non longè à domo sua progressus, fixit tentorium iuxta fluuium Neram, arboremque pulcherrimam illic stantem, quòd ad fulciendum tentorium esset necessaria, iussit succidi. Mox adest loci illius possessor rusticus, planeque iracundus in omnes inuehitur, nullique parcens, cunctos incusat: versusque ad sanctum Gummarum, multa verborum asperitate eum vexans, Cur, inquit, agrum meum peruasisti? En hic iumèta & tentoria vestra: ità vobis aliena vendicatis, taquam propria. Omnia depascitis, omnia còculcatis, omnia prosternitis. Quid mihi & tibi, Gummare? Quid mali tibi feci? Neque te offendi, neque quenquam tuorum læsi. Quòd si nulla in me culpa hæret, quid ità innocentem conteris? Et vt cætera damna præteream, hoc vnū præcipue dolco, quòd arborem hanc, quam ipse plantaui, quam tot annis seruaui, succidi voluisti. Respondit placido vultu sanctus Gummarus: Agnosco peccatum meum: sed si iniuriam irrogauisti, ità vt par est, satisfaciam tibi. Aut præcisam arborem restituum, aut iustum eius precium persoluam. Saltem hac nocte, obsecro, quiesce. Vix multis precibus adduci potuit rusticus, vt vsque manè sileret. Illo autem abeunte, cum intempesta nocte omnes sopor & silentium obtineret, S. Gummarus ad consuetum præsidium & solita orationis arma confugit. Domine, inquit, tu refugium factus es nobis, adiutor optimus in tribulatione. Nè auertas faciè tuam à clamore meo, nè claudas aures tuas ad preces nostras. Quòd si ego, Domine, exaudiri non mereor, saltem eos, qui mecum sunt, attrède. Si verò ad eò peccatis nostris prægrauamur omnes, vt non ascendant ad te preces nostræ, fac propter temetipsum Domine, cuius nec benignitas habet finem, nec dona mensuram. Reueletur hominibus gloria tua, prædicetur ab incredulis nomen tuum: vt sciant quanam sit vna fides nostra, & vt non deserat sperantes in se maiestas tua. Tu ergò Domine, qui de nihilo omnia condidisti, qui die tertio herbas, arbores & virgulta de terra produxisti: restitue arborem vt prius integram, & aufer à seruis tuis, quam ignoranter incurrimus, contumeliam. Ità cum orasset iuxta arborem prostratus, surgens collegit arborem, eamque zona sua colligauit. Res mira, & venturæ generationis memoria digna. Ad eò consolidata est arbor illa, acsi nihil prorsus antea casà fuisset: atque etiamnum in eodem loco illam sanam videmus, sola vestigia circumligatæ zonæ retinentem in gloriam Dei, & laudè serui eius. Manè redijt rusticus, vt conuentum erat, hesternam adhuc ira tumidus, & pro damno accepto iurgia repetens. At S. Gummarus blandis verbis & iucundo vultu eum compefcens, manu eius apprehensa, perduxit ad arborem, eamque inuolatam ostendens: Ecce, ait, fili, arborem, quam tantoperè dolebas precisam. Adhibuit Deus solatium dolori tuo, abstulit angorem cordis tui. Gratias age omnium largitori Deo, cuius benignitate munus memorabile percepisti. Cernens rusticus tantum miraculum, qui prius impatienter tumultuatus erat, diuina inspiratione compunctus, ait: Virtus Dei hæc est. Non est humani operis, vt arbor succisa, exigua noctis spatio in pristinum consurgat statum. Arbor hæc, quam hoc miraculo tibi dedicasti, deinceps mea non erit. Hanc ego tibi do, & quicquid hoc in loco mihi hæreditarium est, eius ego te volo perpetuum & stabilem esse possessorem. Ab illa die firma inter illos inita est amicitia, & post mutua oscula & amplexus pacificè discesserunt.

CAP. VIII.

EAdem nocte, quæ prima fuit itineris sui, beatus vir in tētorio suo quiescebat. Apparuit autem ei in visione Angelus Domini supra tentorium in columbæ specie, aitque ad eum: O Gummare, esto vigil. Ego enim nuncius à Deo missus sum, vt tibi aperiam mandata eius. Disposuisti quidem Romam ire, & orationes Apostolorum Petri & Pauli visitare. Sed Deus vbique præsens est, & bonos & malos in omni loco contemplantur oculi eius, nouitque Dominus qui sunt eius. Tu autem hoc itinere omisso, audi attentius, quid ille mander tibi. Haud procul abest locus, circumfluente amne conclusus, arboribusque confitus. Ex eo arbores extirpabis, & oratorium ibi condas. Hic tibi viuenti sedes, hic defuncto erit requies. Nam cum ex hac vita in cœtus sanctorum fueris assumptus, hic tui artus pausabunt. Interim constanti animo esto, & bonis operibus vigilanter insiste, certissimè sciens, quia ad consortium Angelorum peruenies, & sempiternæ vitæ præmia pro labore temporali percipies. Post hæc egressus, vidit vir sanctus in apice tentorij Angelum in specie columbæ, mirabili splendore rutilantis, & gratias egit Deo: transiensque flumen, & in locum illum ingressus,

Rustic⁹ quidam multa verborum asperitate eum obiurgat.

Psal. 45.

Psal. 9.

Gen. 1.

Arbor præcisâ, et præcisibus restituitur suo loco illa.

Idè rusticus agrum & arborem, seruo Dei dat possidendam.

Non hic reprehendunt peregrinationes religionis ergo, sed sanctus vir ad sublimiora inuitatur.

gressus, coepit cadere & extirpare arbores & frutices, nec cessauit, donec planities amoenissima effecta est. Excisas autem arbores in flumen coniecit, quarum tanta congeries est, vt etiamnum videatur edificiorum culmina æquare: & vbi hætenus fuerant ouium ferarumque domicilia, iam hominum commodissima habitatio est.

CAP. IX.

Describit
insula S. Gum-
mari.
* Renssem
habet co-
dex.

Sed agere locum illū paucis describamus. Nomen huic villæ antiquum, Nivesdunt: quod mutatum, vulgus Ledonem appellauit. Hæc vno à latere respicit Taxandriam, ab altero * Rensem prouinciam. Sed inter hanc & villam amnis Neta medius interfluit, qui eam suo ambitu complectens, ab vtraque separat. Quæ in fluxu eius flexuoso tanquam insula consistens, vtrinque pontem habet, altero venientes admittens, altero exeuntes emittens. Amnis iste Neta, maris accessu crescendo, implet alueum suum: recessu maris imminuitur. Dulces ad potandam aquas semper habet, sub quibus alit immensam piscium copiam. Progressus autem, præterfluit casas in ripis eius extructas, prata irrigat, sæcundat arua, per vmbrosas labitur syluas. Si quis in medio stans eius insulæ, oculos circumferat, iucundo spectaculo eius animus oblectatur. Adspicitur enim ultra amnem planities laræ & ampla, floribus & pascuis vberimis ornata. In circuitu ingens sylua cernitur, in longum & latum diffusè sese porrigens. Illic glandiferae arbores, illic pascua, ibi ferarum cubilia, vsuque hominū multum necessaria. Quid de agrorum adiacentium fertilitate dicam? Illos præ cæteris laudo, quia coluntur illi quidem cum labore, sed maximè redundant vbertate. In ea igitur regione locus hic situs, habet in medio sui ecclesiam lapidibus extructam, & decenter perornatam: in qua S. Gumhari reliquæ asseruantur, quæ sunt totius patriæ munimentum, liberatio hominum, spes benigna, laus iucunda, salus certissima.

CAP. X.

S. Gumhari
reliquæ præ-
stante Deo
patriæ sa-
lus.

S. Gumharus
condidit
ecclesiā in
S. Petri ho-
norem.
Luc. 9.

Sed nunc ad institutum reuertamur opus. Sanctus Gummarus postquam arbores, spineta & frutices extirpauit, ecclesiam illic in honore S. Petri cōdidit, atque in ea iugiter orationibus inuigilās, ad supernam beatorum spirituum ciuitatē ardentè suspirabat, oculos interiores nequaquam ad vanitatem retorquens, sciens scriptū esse: Nemo mittens manū suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei. Sanctorum verò gesta scrutabatur, & ad eorum exempla vitam conformabat suam. Præcepta Dei auribus audiebat, opere exequabatur, dicit enim scriptura: Non auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Quoties autem visum illi fuit ad villam suam Emblehem reuerti, eundo vel redeundo nullum sentiebat laborem, paruo enim interuallo indè aberat. Considerate hæc, fratres, temporalem huius viri militiam. Apud Emblehem adiuam exercebat vitam, nudis porrigens indumenta, esurientibus escam, ægrotorum gerens curam, peregrinos excipiens hospitio, pupillos defendens, viduas protegens, & id genus bonis operibus intus. Quoties autem à terrenis animo ad caelestia sublato, soli cōditori per contemplationem intendere voluit, ad locum oratorij sui recurrebat. Hæc sunt enim duæ vitæ, actiua & contemplatiua, sine quibus ad Deum perueniri non potest. His quasi pennis quibusdam fretus, ad sublimia ferebatur, de quibus Psalmista ait: Quis mihi dabit pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam?

CAP. XI.

Actiua &
contempla-
tiua vitæ
vicissim dat
operam.

Psalm. 54.

Vxor eius
imitis &
fœta bellua.

Fodit baculo
terram,
& fons erū-
pit.

Silendum verò non est, quàm præclara virtute S. Gummarus emicuerit. Nam messis tempore, cum exirent homines vndique in agros, ait illi vxor sua: En alij ad messem properant: quid nos desidiam torpemus? Exiit ergo cum familia in agros: cumque instarent operi, nimis iam media die solis æstus erat. Petierunt itaque paulisper dimitti, vt ardorem sitis extinguerent. Sed mulier truculenta nullā cœpti operis intermissionem fieri sinebat: immò delassatos vrgebat minis & acerbis sermonibus. Cumque iam præ labore & siti deficerent, sanctus Gummarus venit in agrum. Cui occurrerunt omnes, & ad pedes eius procidentibus, lachrymabundi dixerunt: Ecce, pater, defecimus. Labor iste in tanto solis feruore intolerabilis est, & nos siti perimus. Rogauimus dominam nostram, vt concederet nobis paulisper respirare, & haustu aquæ nos refocillare, sed prorsus renuit. Miserere ergo saltem tu pater, & serua nos. Ijs verbis commotus, ait vxori: O pectus ferreum & peruersa mens, cur non flesteris misericordia? Nihil tibi nobiscum rei sit, quæ talem geris animum. Recede hinc inuisa Deo, hominibus odiosa. Illa mox recessit, reprehensionem eius parvipendens. At vir sanctus fodit baculo terram, & eruperunt aquæ largissima: quas omnes illi

illi alacriter hauserunt, magis praesenti miraculo, quam potu, refecti. Hodieque manat fons ibidem, ut sit praeclarae virtutis testimonium. Elias quondam potestate verbi caelos aperuit, cum fuisset clausum annis tribus & mensibus sex. Ille, inquam, iusu est supernis pluuiam deposuit, qua arentem terram irrigauit: Gummarus ictu baculi est profundo abyssi aquam eduxit, qua sitientes recreauit. Vtriusque miraculi idem Deus author est, qui mirabilis est in sanctis suis, quos adeo gloriosos efficit, ut ipsis elementis possint imperare. Compleri quidem cernimus, quod Dominus ait: Amen dico vobis, qui credit in me, opera quae ego facio, & ipse faciet. Fiunt igitur signa per manus sanctorum in gloria Domini nostri Iesu Christi, qui erat, & qui est, & qui venturus est.

CAP. XII.

Porro vxor beati viri, domum, ut diximus, regressa, nimio ardore periclitari coepit. Vltix enim impietatis eius sitis eam vexabat, quae paulo ante familiam sitientem refocillari non permiserat: & iusto Dei iudicio, quae per commiserationem sentire noluit, quantum sitis alios affligeret, cruciatum illum intolerandae sitis in se translatum male experta est. Dicit enim Dominus in Euangelio: Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis. Nec potuit ardorem illum aqua extinguere: immo aqua, vi & natura sua amissa, in eius pectore sitim nutrebat. Sentiens igitur illa sibi mortem imminere, per nuncium deprecata est Gummaro clementiam. Ille autem animaduertens diuina ultione eam cruciari, & incidisse in laqueum, quem alij tetenderat, noluit malum pro malo reddere: sed domum veniens, eamque propemodum animam efflare cernens, signo sanctae Crucis consignauit eam, & porum sua manu porrexit. Et statim quidem corpore reualuit, sed animum tamen non mutauit.

CAP. XIII.

Alio tempore cum apud Lenchem familia eius meteret in agro secunda feria, foemina quaedam infantulum suum pannis obuolutum, in manipulo collocauit, ut dormiret, atque inde ad laborem recessit. Vbi obdormiuit puer, coluber per os in ventrem eius irrepsit. Interim superueniens S. Gummarus, videt infantem dormientem, & ab ore eius caudam colubri extantem. Mox igitur caudam perfodiens, retrahit serpentem: conuocansque familiam, Quae est, inquit, mater huius pueri? Illa praetimore tacente, ait ad eam: Cur huc infantem attulisti? cur non potius domi eum reliquisti? Sed gratias age Deo: en quanto ab hoste eripui eum. Quod adhuc viuit, donum Dei est. Caput & rotum ferè corpus suum coluber intulerat in ventrem eius, vix cauda ab ore prominente. Cunctis vero stupentibus, ad virgam suspendit serpentem. Dicente autem matre infantis, sine matre non esse tutos infantes, vir pius misericordia motus, omnibus suis eam praefixit legem, ut quaecumque mulier lactentem paruulum haberet, secundis feriis ab omni seruitio esset immunis. Ita ille imitabatur Christum, dicentem: Dimittite, & dimittetur vobis.

CAP. XIII.

Eodem tempore fuit Rumoldus vir sanctus, diuina gratia plenus, qui vitia penitus mortificans, ad virtutum culmina in dies contendebat. Non die, non nocte a bono vacabat opere: sed carnem suam ieiunijs & vigilijs attenuas, orationibus assiduis incumbens, Apostolicam nitebatur implere mandatum, Mortificate membra vestra, quae sunt super terram: & illud, Sine intermissione orate. Ita virtutibus cunctis munitus, vbicumque aliquem bonae conuersationis esse nouerat, cum illo cupiebat de vita aeterna conferre, & sanctae scripturae ferculis pinguescere. Audiens igitur de S. Gummaro, videre illum summopere desiderabat. Gummarus quoque eius fama comperta, non minori eius videndi desiderio tenebatur. Cumque tandem conuenissent duo illa clarissima eius prouinciae luminaria, non de vanis & caducis habuere sermonem, sed mutua exhortatione se instruentes, iam caelestis vitae dulcedinem degustabant. Loquebantur inter se, quam multa sint insidiae daemonum, quae arma aduersus eas Deus nobis contulerit: quae supplicia reprobis, quae pramia iustis parata sint: quam sit haec vita breuis, quam aeternis plena: quae certamina sancti pertulerint, quas in caelis coronas acceperint. Haec & id genus alia multa de scripturis diuinis in medium proferentes, etiam auditorum animos rigabant. Quando autem a se recessuri erant, diem & locum constituiebant, ad quem rursus pariter conuenirent: quo quidem die in loco, qui dicitur Stadeki, sibi occurrerunt, vtrique manu gestantes virgam atidam. Vbi cum more suo spiritalibus se vicissim epulis refecissent, eum locum, ut qui in medio esset itinere, & aequali spatio ab vtriusque habitatione distaret,

elegerūt: placuitque illis ex instinctu diuino, vt singulis annis cum totius populi frequentia illic conuenirent cum Crucibus, & thecis, & sanctorum reliquijs, Missasque pro communi salute celebrarent. Quod cum ita constituisset, vterque proiecit virgam suam: quæ in vicinâ quercûs trunco consistentes, in momento viruerunt, floresq; & folia protulerunt, quemadmodum testantur multi. Hoc verò tam euidenti signo Deus declarare voluit, illud sibi placere consilium, talemque conuentum sibi gratissimum fore. ait enim: Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum.

Virgæ aridæ
repente vi-
rescunt.

Mâth. 18.

CAP. XV.

Iohan. 12.

Dolent re-
probi mori
turi: dolent
iusti vitam
suam pro-
longari.

Tandem adueniente tempore, quo emeritum militem suum Gummarum Christus ad coronam euocare constituerat, morbo fatigari cœpit, sensitque diem suæ resolutionis adesse. Nec verò quicquam timuit mori, quod plerique omnes timent: sed erat de premio securus, sciens cui à primis ætatis inijs sese deuouisset, cui hucusquæ militasset, ad quem etiam se sperabat cum victoria abiturum ex hoc mundo, confirmatus illa sententia Saluatoris: Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus: & ubi sum ego, illic & minister meus erit. Quod est contra homines huic mundo addictos, qui cum leui pulsantur molestia, timent & trepidant, voraque & supplicationes pro vitæ prorogatione multiplicant, extremamque diem cum multa trepidatione præstolantur. Dolent isti de carne exituri: dolent iusti diutius in carne victuri: quippè sanctis omnibus hoc vnum votum atque desiderium est, vt posita carnis sarcina, ad requiem, æternam victuri, proficiscantur.

CAP. XVI.

S. Gumma-
rus abijt in
caelos.

Postquam ergò morbo correptus vir Dei, in villa sua decubuit, cursum mortalis vitæ absoluit quinto Idus Octobris, sanctamque animam per manus Angelorû in supernas transmisit sedes: ubi nunc fruatur perenni vitæ gloriosus Domini cõfessor, lætaturque in caelestium ciuium contubernia se introductum. Sed & facer ille chorus gaudet numerum suum tanti ciuis accessione adactum. Nos ergò, fratres, qui peccatorum mole premimur, diuinum imploremus auxiliû, vt inter seculi turbines adhuc constitutos non deserat, sed sua nos benignitate tueatur, nobisque remittat peccata nostra. Rogemus etiam, vt apud Dominum nobis patronus sit beatus Gummarus, præstetque nobis eius intercessione pietas diuina, vt aboleantur peccata nostra, Amen.

Translatio S. Gummarum, per F. Laur. Surium in compendium redacta.

Viso Vira-
chilidis fan-
ctimonial-
is.

Sacrum eius
corpus mo-
ueri nõ po-
teat.

Onuenerant ad exequias S. Gummarum frequentes amici & cognati eius, visumque est illis, sanctas reliquias in supradicta villa cõdendas, vt in nativo solo etiam monumentum haberent. Sed alia fuit Dei voluntas. Dormienti enim quadam nocte Virachildi sanctimoniali in oratorio sancti Petri, quod sanctus Gummarus edificarat, ita dictum est: Transferantur reliquiae beati viri in eius ecclesiam. Tu verò hanc diuinam iussione omnibus reuelas, vt cum omni deuotione eam exequi maturent. Quod semel illa, iterumque neglexit, verita neminem ipsi fidem commodaturum. Tertia nocte visus est ei sanctus Gummarus adesse, atque ita compellere dormientem: Cur ita negligenter agis? Tandem indica omnibus, quod audisti? Vt verò non dubitent te à nobis missam, signum hoc, quod tibi imprimo, contemplantur in facie tua. Et hæc dicens, posuit dexteram manum suam super faciem eius. Cuius tactu caro in candorem mutata est, & digitorum impressa vestigia retinuit. Manè indicat illam rem totam presbytero, & alijs qui aderant, nec quisquã ausus fuit in dubium reuocare, quod signi euidentia comprobabat. Venerunt itaque ad monumentum, sed eo aperto, nulla vi aut arte sacras reliquias mouere poterunt. Stupentibus cunctis, superuenit custos pecorû S. Gummarum, qui suam quoque operam eius extruenda ecclesiae nauarant. Is facile è sepulcro sanctissimum corpus eleuans, vsque ad amnem, ubi parata erat nauicula, illud deportauit. Quod ubi impositum fuit nauiculæ, illa sine vlllo remige vel nauclero cursu velocissimo, nõ sine ingenti miraculo, ad villam contendit, ibique substitit. Tum verò indè ablatum beati viri corpus, cum multa reuerentia in eius ecclesia humatum est, atque illic annis quadraginta quieuit. Postquam autem constructum est monasterium, quod ibi adhuc cernitur, in illo honorifice repositum est, & eleuatum: ubi etiã vsque, in præsentem diem multa sunt miracula, & quicunq; fideliter S. Gummarum inuocat, in omni necessitate eum propitium experitur:

tur: nec immeritò eius loci plebs, tãquàm cœlitus sibi oblato tãto thesauro latatur.

Sed iam paucis quædam ex ijs miraculis referamus, quæ ad eius tumulum facta sunt. Accidit quandoquè, vt propter multas hominum iniquitates, Nortmannorũ gens ferocissima in eam regionem adueniret, omnia circunquaque depopularetur, Antuerpiam inflammaret, & vbiquè luctu compleret omnia.

Nortmanni
Belgium
populantur.

Porro per fluuium *Schindam ad villam Turninum peruenerunt barbari illi, vbi erat monasterium S. Fredegandi confessoris. Sed Deus propter iniquitatẽ habitantium exofus locum, reliquias eius iussit aliò transferri, vt nullum esset obstaculum aduersus imminens desolationem. Ijs sublati, tanquàm muro & propugnaculis vrbis euerfis, irruit barbara gens, & ædificia omnia atque ipsum monasterium incendit, homines partim trucidauit, partim captiuos abduxit, nihil præter humũ relinquens. Indè progressi illi, apud Mechliniam S. Rumoldi ecclesiam exusserunt, villam & incolas gladio & igni perdidierunt. Vbi verò ad S. Gummarum ecclesiam ventum est, vires suas eius meritis eneruari senserunt. Cùm enim in monasterij tectum ignem iniecissent, repulsus & extinctus est diuinitus. Sed ea re magis inflammatus est furor hostilis. Iraque in templum irruunt, Fredegerum presbyterum sacrificium offerentem, & mortem expectentem potiùs, quàm reformidantem, ad sacram aram crudeliter perimunt. Sed non dormitat vltio præpotentis Dei. Cùm enim prædam omnem ad nanim apportarent, duo Reges eorum Reolfus & Reginarius diuinitus percussi sunt: Reolfus ventrem purgans, viscera omnia effudit: Reginarius & oculis captus, & dira morte extinctus est. Discant hinc homines impij manus abstinere à rebus Deo sacratis, nec manus iniicere in sanctos eius.

Vide quid
conferant
sanctorum
patrocinia.

Vltio diuina
in Reges
sacrilegos.

Aliud quiddam nostris diebus factum est, cuius multi sunt testes fide digni. Iuuenis quidam Gerolphus, ab ipso ortu suo mutus & surdus, cùm aliqui parentes haberet ingenuos, tandem aliquandò ad villam S. Gummarum peruenit. Vbi cùm oratoriũ frequentaret, & in monasterio sedulus esset atque officiosus, laquam apportans & pavementum verrens, S. Gummarus eius labori vicem rependens, aures eius aperuit, & diu tacentia ora laxauit, vt & facile audiret, & sapienter loqueretur, non solum Teutonice, sed etiam Latine. Vbi hoc insigne miraculum auditum est, accurrunt ad templum incolæ omnes loci illius, accedunt propiùs, adspiciunt, colloquuntur, gratias Deo agunt. Prima omnium vox eius fuit, semel atque iterum & tertio repetitum S. Gummarum vocabulum. Ad eò autem locum illum dilexit, vt nec patriam, nec parentes reuifere vellet. Multa alia per S. Gummarum effecit miracula Christus Dominus ad laudem & gloriam nominis sui, qui viuunt & regnat in infinita secula, Amen.

Surdus &
mutus mirè
sanatur.

VITA BEATI BRVNONIS ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS, AVTHORE ROGERO VEL ROTH-

gero Benedictino, qui claruit Anno Christi 1040.

PROLOGVS AVTHORIS AD FOLCMARVM Archiepiscopum.

Domino in Christi gratia beatissimo, atque in omni splendore sapientia perfectissimo Folcmaro Archiepiscopo, *Rothgerus seruatorum suorum vltimus, veræ claritatis gloriam sempiternam. Imposuit sanctitatis vestrae reuerentia super caput meum grauem quidem sarcinam, sed pro captu paruitatis meae dulcem admodum & iucundam: videlicet vt vitam mirabilis & magnifici Archiepiscopi Brunonis, qua potuerim sermonis facultate describerem, cui virtus laudem contulit, quam, vt ipse meruit, tili mei officium implere non potuit. De ipso tamen quomodo cunquè loqui, quia vos iussistis, delectabile fuit: qui ab initio sic fuit animatus, vt non magis sua causa se putaret natum, quàm nostra rei que publicæ procreati. Fecit omnino plurima, & propè infinita, quæ digna fuerunt sempiterna memoria: sed non expectet auditor à me, aut à quolibet hæc omnia explicanda. Quod si quis fideliter & verè agendum promitteret, singulos, quos pueritiam prætergressus vixit, annos proprijs & ijs utique spatiosis codicibus insigniret. Aestimo igitur multos longè lateque hac occupatos industria, vt gesta eius ijs etiam, qui post futuri sunt, partim scribendo, partim commemorando transmittant. Non enim in vna prouincia, aut in vno negociabatũ regno: omnium, quos adire poterat, salutem beneuolentiæ

*Rogerus
Rogerius

Brunonis
innumeræ
res præclarè
gestæ.

Discipuli
eius infi-
gnes.

atque laboris studijque sui quærebat, commercio. Nec desunt plurimi, qui hoc late & prudenter exequi possint, cum etsi nulli alij tales valeant reperiri, in solis eius discipulis omne studiorum & eloquentiæ genus, adhuc recenti eius memoria, ita per multa terrarum loca floreat, ut maxima rerum gestarum insignia non enarrare modo, verum & exornare sufficiat. Quot quantosque de alumnis tanti viri Episcopos, quantos in quacunque Ecclesiasticæ professionis disciplina, probatissimos nouimus, qui eum & familiariter nouerunt, & perfectius illustribus monumentis vitam eius declarare potuerunt? Sed qui sum ego, qui votis vestris, dominorum excellentissime, ausus fuerim contraire? Feci ergo, quod potui, quomodò potui, non præsumens de scientia, sed fiduciam qualemcunque retinens in obedientia. In quo etsi minus possibile mihi visum est id explere, quod aggressus sum: præcepti tamen vestri dignitate ita venerari semper & amplecti animum induxi, ut impossibilitatis meæ oblitus, in manibus vestris sim oculis & animo totus. Hinc ergò largifluæ pietati vestræ supplico, ut quod huic operi meo deest in pompa ornatuque sermonis, suppleat in auribus vestris eius commendatio, quem pro merito virtutis tam suauiter amastis. Beatitudinem vestram Deus omnipotens ad salutem nostram, diuissimè incolumem & benè valentem conseruare dignetur.

VITAE HISTORIA.

CAP. I.

Octobris 11.
Sap. 8.

1. Cor. 4.

1. Cor. 12.
Iohan. 1.

Coloss. 2.

1. Cor. 15.

Psal. 64.

SAPIENTIAE nimirum est, scire vnde sit donum, quod quis accipit, nè à se sibi hoc esse: aut à Deo quidem, sed sibi debitum, putet. Si enim quærimus, quid nobis debeat, nihil inuenimus, nisi supplicium. Misericordia autem Dei prærogauit nobis gratiã, ut haberet, quibus redderet gratiam pro gratia, & hoc iam esset debitum, quia Deus voluit, non quia homo meruit. Quid enim habes, ait Apostolus, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Ineffabili igitur providentia bonitatis Dei collatum est electis eius, ut & gratis copiosis gratiæ muneribus ditentur, & tamen hoc ipsum, quo munerantur, quodammodo per gratiã mereantur: alius sic, alius verò sic: vnusquisque secundum quod in eo operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis, prout vult. Soli vnigenito non ad mensuram dat Deus spiritum. In ipso nanque, ut ait Apostolus, habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: membris eius pro sua cuique voluntate partitur: quibus abundanter omnia dat ad fruendum, videlicet seipsum, ut sit Deus omnia in omnibus. Dispar hæc claritas, & diuersa donorum largitas, nunc est admirabilis quæstio: quandoquæ erit honorabilis pulchritudo, & ornatus domus Domini, de qua dicitur Deo: Sanctum est templum tuum, mirabile in æquitate.

CAP. II.

1. Cor. 8.

Magna eius
sublimitas,
& summa
humilitas.
Cant. 3.

Nobilitas
generis eius.

Quo tempo-
re natus sit
Bruno.

Comperit nuper à plurimis in venerabili Coloniensium Ecclesiæ Archiepiscopo Brunone piæ memoriæ, & satis à prudentioribus intellectum, homo homini quid præstet. Cuius plerique dicta & opera, qui familiariter eum nouerant, satis admirari nequibant. Erant enim in illo vno homine res valde dissimiles: natalium nobilitas, honorum dignitas, atque scientiæ, quæ inflare solet, tanta sublimitas, ut nihil supra: animi verò & habitus humilitas, quatum à sagacioribus discerni potuit, ut nihil infra putares: media, charitate constricta sunt. Arridebant ei omnia, quæ ad fastum suppetere, quæ à se semper studiosissimè vigilanti manu discretionis abegerat. ita aliud ad oculos hominum, aliud ad testem cordium exhibebat. Cuius conuersationis exëplo plurimos salubriter institui posse credimus, si eandem stricte à pueritia repetamus. Habent enim in illa mediocres & humiles, vnde conualescant: elati contra & diuites, vnde obstupefiant. Atauorum eius atauis, vsque ad hominum memoriã, omnes nobilissimi: nullus in eorum stirpe ignotus, nullus degener facile reperitur. Hic tamen omnes, salua Augustorum & Regum excellentia, omnino perspicacissimè lineamentorum gratia, artium gloria, & omnigena animi superabat industria: natus eo tempore, quo pater eius Henricus Rex gloriosus, perdomita barbarorum sauitia, represso etiam intestinæ cladis periculo, diruta magno studio readificabat, & volentem populum iustitiæ frenis in tutissima & optatissima demum pace regebat. Ita natiuitatis eius tempus iam quasi

quasi futura bonæ voluntatis eius insignia præferebat. Nam cum omne, quod bonum esset, viuacissimè semper appeteret, pacis donum, quasi nutrimentum & ornamentum quoddam cæterarum virtutum, sollicitius experiuit, quod bonis omnibus profuturum præsciuit. Tranquillitatis enim tempore nutrirî debent & solidari virtutes, vt perturbatione qualibet ingruente, à statûs sui vigore hominem emolliri non sinant.

Pacis est studio-
sissimus.

CAP. III.

Nimis longum est persequi, quomodo memoratus Rex, pater huius magni viri, de quo agimus, ad illam tam gratæ pacis serenitatē peruenerit, cum ipse omnia regni sui spatia, & continuis finitimorum incursionibus, & grauissimis inter ciues eriam & cognatos dissensionibus concussa, & atrociter vexata repererit. Hinc etenim sæua Danorum gens, terra marique potens, inde centifida Sclauorum rabies barbarorum fremens inhorruit: Hungarorum nihilominus infecura crudelitas, transgressa treminos Marahensium, quos sibi longè antè impia vsurpauit licentia, pleraque prouincias regni eius ferro & igne longè lateque vastauit. Dies antè, quàm huius mali materies, narranti deficeret. Trans Rhenum Occidentem versùs, nobis omnia rebellabant. Ipsi certè regni adhuc augusti principes, in sua viscera penè irremediabiliter scuebant. Quæ omnia vel refecare, vel sanare nemo, nisi præcipua virtute & singulari præditus industria, posset. Sed post aliquantum temporis tantus timor per gratiam diuinam inuasit extraneos, vt nihil vnquam eis esset formidabilius: tantus amor colligauit domesticos, vt nihil vnquam in quolibet potentissimo regno coniunctius videretur.

Barbari insi-
stant regē
Henricum.

Marahenses,
videtur Mo-
tauos dice-
re.

Formidabi-
lius, pro ti-
midus.

CAP. IIII.

EO tempore generosa Regum proles, annos circiter quatuor habens, liberalibus literarum studijs imbuenda, Baldrico venerabili Episcopo, qui adhuc superest, Traiectum missa est. Vbi cum ipse disciplinabiliter, vtpotè bonæ indolis puer, ingenio sagaci proficeret, inuisa Nortmannorum tyrannis, quasi per huiusmodi obsidem, non nihil refriguit, & ecclesiæ demùm cæteraque ædificia, quorum ruinæ vix extiterant, hac occasione restauratæ sunt. Ità nulla ætatis suæ spatia absque vtilitate sanctæ Dei Ecclesiæ transigebat. Per ipsum enim, licet adhuc infans, iam Christianus populus ab hostibus liber, in Dei laudibus exultabat. Deindè vbi prima Grammaticæ artis rudimenta perceperit, sicut ab ipso in Dei omnipotentis gloriam hoc sapius ruminante didicimus, Prudentium poetam, tradente magistro, legere cœpit. Qui sicut est & fide intentioneque catholicus, & eloquentia veritateque præcipuus, & metrorum librorumque varietate elegantissimus, tanta mox dulcedine palato cordis eius complacuit, vt iam non tantum exteriorum verborum scientiam, verum intimi medullam sensus & nectat, vt ita dicam, liquidissimum maiori, quàm possit dici, auiditate hauriret. Postea nullum penitus erat studiorum liberalium genus in omni Græca vel Latina eloquentia, quod ingenij sui viuacitatem aufugeret.

Bruno pue-
rulus in it-
ruitur à Bal-
drico Epi-
scopo.

Delectatur
Prudentio
poeta.

CAP. V.

Nec verò, vt solet, aut diuitiarum affluentia, aut turbarum circumstrepentium assiduitas, aut vllum aliud subrepens fastidium ab hoc nobili ocio animum eius vnquam auertit, ità vt munditiam cordis eius attestaretur iugis meditatio, & indefessum continuæ exercitationis studium, cum iam penitus omnis huiusmodi affectio transfret in habitum sicut scriptum est: Ex studijs suis intelligitur puer, si munda & recta sint opera eius. Huc accedit, quod sicut feruorem animi sui non passus est aliorum desidia & leuitate extingui, aut superfluis vanisque corrumpi colloquijs: ità liberos, in quibus studuit, aut quoscunque præ oculis habuit, in cautè refringi, aut corrumpi, vel quomodolibet minus diligenter tractari, omninò ægerrimè tulit, nihil sanè in his, quæ ad se pertinebant, negligendum, ducens: quoniam quidem, vt Salomon ait, qui minora negligit, paulatim decedit.

Prou. 20.
Ecce tantū
principis
studij erga
codices con-
seruandos.

Eccl. 19.

CAP. VI.

IGitur postquam pater eius, fundato & ad vnguem pacato Imperio, rebus humanis concessit, Ottho filius eius maior natu, benedictione Domini auctus, & oleo latitiæ vnctus, magna voluntate & consensu principum regnare cœpit anno ab incarnatione Domini noningentesimo tricesimo septimo, vir, in quem spiritus Dei donum contulit singulare veritatis & fidei. Cuius virtutes si me narraturum promiserim, nimium mihi sumperim, & ferendus minimè fuerim. Excedit enim laus eius &

Ottho Ma-
gnus Impe-
rator.

Bruno in
eius aulā
euocatur.

Mirē ferret
studio sapi-
entia.

Israël Scot^s
Episcopus,
eius præce-
ptor, quid
de eo dixit.

Act. 17.

Studia opti-
mi princi-
pis erga ca-
lamitosos.

Comœdias
& tragœdi-
as vt lege-
rit.

Matth. 13.

In diuino
officio vt se
gesserit.

gloria, quicquid vel ipse Cicero sibi promitteret in facundia. Hic germanum suum Brunonem, Deo dicatum, adhuc adolescentulum, honorabiliter, vt par fuit, è scho-
lis in palatium euocauit, locum videlicet tam lucidissimo aptum speculo, vbi quic-
quid deforme per totum penè mundū esset in studijs, liquidius appareret. Huc enim
ex omnibus eius finibus confluebat totum, quod sibi aliquid esse videbatur. Nihilo-
minus ab omnibus, calumnia qualibet oppressis, hoc asyllum vnicum petebatur. Ex-
emplar ibi sapientia, pietatis & iustitia, supra hominum memoriam eminebat. Indè
reuerſi, qui sibi pauloantè domi videbantur doctissimi, rubore notati, rudimenta ar-
tium, quasi, Nunc ceppi, dicentes, aggressi sunt. Cui in læua parte mamillæ nil salijt, se-
se ab hoc quasi celfo tribunali exindè verecundus abstinuit. Vas illud suum impleuit
Dominus spiritu sapientia & intellectus. Nec suffecit ei in gazophylacium cordis sui
colligere, quod in promptu habebat: peregrina insuper conduxit enigmata, & quic-
quid philosophicum terrenisque sensibus remotissimum sensit, hoc vndecunquè
contraxit. Obliteratas diu septem liberales artes, ipse rexit. Quicquid Historici,
Oratores, Poëtæ & Philosophi nouum & grande perſtrepunt, diligentissimè cum do-
ctoribus cuiuscunquè linguæ perſcrutatus est, & vbi magister excelluit ingenij velo-
citate, ibi se discipulum præbuit humilitate. Sapè inter Græcorum & Latinorum
doctissimos, de philosophia sublimitate, aut de cuiuscunquè in illa florentis discipli-
na subtilitate disputantes, doctus interpret medius ipse consedit, & disputantibus ad
plausum omnium, quo nihil minus amauerat, satisfecit. Non enim examen impro-
bum in illa castigauit trutina, nec se quæsiuit extrà: gloriam sibi asstimabat esse te-
stimonium conscientia suæ. Spectauit hoc frequentius in dex, in talibus falli nescius,
Rex orbis terrarum maximus: & qui regnum suum exterius fortitudinis & consilij
vigore firmavit, interius illud tali splendore vestiuit. Horum spectator & ipse Deus
creditur, cuius misericordia donum, quodcunquè tribuit, custoditur. Quis enim à
tanta & tam incomparabili altitudine prohiberet arrogantiam, nisi pius ipse suam
adhiberet custodiam? Israël Episcopus Scotigena, sub cuius magisterio illustrissimus
hic, de quo loquimur, plurimum se profecisse testatus est, de moribus eius requisit-
us à quibusdam, quos ipsi audiimus, hoc ipsum sollicitius ruminantes, & quasi pro
oraculo habentes, sanctum eum apprimè virum esse respondit. Satis laudabile sci-
tumque doctoris de discipulo testimonium. Græci, quibus æquè magistris vsus est, ad
tantam gratiam stupebant, digna nimirum de illo problemata domum suis ciuibus
reportabant, quorum studium quondam fuisse dicitur, aut audire semper aliquid noui,
aut inuenire.

CAP. VII.

Milliès interea per dies cogebatur calamitosus patrocinari, consulere affidis,
Mopem ferre miseris. Quæ omnia sic administrabat, vt refugium factus egenis
omnibus videretur. Ità cum esset in ocio, nemo ferè magis videbatur in negotio: nec
cum esset in negotio, vnquam cessabat ab ocio. Lucubrationibus intentissimus inue-
niendis, in dictatu, quæcunquè sunt honestissima, acutissimus fuit. Latialem eloquen-
tiam non in se solum, vbi excelluit, sed & in multis alijs politam reddidit, & illustrem.
Nullo autè hoc egit supercilio, sed tum domestico lepore, tum urbana granitate. Post
epulas, cum alij & maiores etiam, vt accepimus, paulò agunt remissius, ipse lectioni &
meditationi vacabat attentius. Matutinum crepusculum nullo precio vendidit, nec
tunc se somno sollicitanti vllò modo credidit. Scurrilia & mimica, quæ in comœdijs
& tragœdijs à personis varijs edita, quidam concrepantes risu se infinito concutiunt,
ipse semper seriò lectitabat: materiam pro minimo, authoritatem in verborū com-
positionibus pro maximo reputabat. Translatitijs vsus est scholis, non corpore qui-
dem, sed mente quietus. Quocunquè enim circumagebantur tabernacula aut castra
regalia, bibliothecam suam, sicut arcam Dominicam, circumduxit, ferens secum &
causam studij sui, & instrumentum: causam in diuinis, instrumentum in gentilibus li-
bris: vtputà doctus paterfamilias, qui nouit de thesauro suo proferre noua & vetera.
Nec in ipso itinere desidia locus erat. In turba, quod paucorum est, quasi solus erat.
Confabulabatur nanque vtilimum aliquid cum quouis, aut meditabatur id ipsum in
quouis. Cum ad diuinum ventum esset officium, animum gerebat intentum, breui
quidem, sed pura se oratione Domino commendans. Ijs, quibus conuixerat, habitu
& gestu aliquandò, mente aliud acutans, satisfecit. Non enim aliter tam verè popula-
ris esset, neque tam multis meliora persuasisset.

CAP.

CAP. VIII.

Quicquid sacerdotum Domini, aut perfectorum virorum quispiam illo in tempore magnum in religione moliebatur, hoc quasi solo quodam comite nitēbatur: nec rebarur autoritatem suam satis per se vehementem, nisi hunc quasi succenturiatum, nōset se in diuina acie sustentantem. Seruus autem Dei non mediocriter incepto profecit. Rumores vulgi pro nihilo duxit, nec quod ante pedes fuit solum, sed multa quoque in posterum præuidit. Hinc est, quod de fratre suo, cognomento patris sui, & Cunone in affinitatem regiam assumpto, dum nimiam inter eos colloquij familiaritatem, & hoc maximè Missarum tempore cerneret, præfago spiritu fertur dixisse: O, in quantam inimicitiarum amaritudinem ista in hoc tempore tremendo malè parata contubernia resoluuntur. Euentus rei, non multò post dictis fidem fecit.

Tremendum
tempus dicitur
cui sit Missæ
sacrificium,
sicut & Chry-
sostomus, &
alii patres.

CAP. IX.

Prima dispensatio credita est illi adhuc adolescenti in quibusdam monasterijs, in quibus degentes cum idoneo ecclesie testimonio, partim voluntate, partim vi ad regularem vitam constrinxit, sciens, quod & inuitis bona præstantur. Ipsaque post paululum Deo sacrata loca, annuere regia liberalitate, priuilegijs & immunitatibus pristinis reformauit, nihil sibi suis ve exinde beneficij iure referuans, nisi quantum cœnobiorum patres spontè causa charitatis obtulerant. In his extat Loresham, locus Regum munificentia nobilis, adhuc in memoriam tanti viri retinens & prærogatiuam libertatis, & monumenta religionis.

Monasterij
Loresham.

CAP. X.

Deindè cum de virtute in virtutem gigantæis, ut ita dicam, passibus iret, & quocunque pedem intendit, semper in voluntate Domini proficeret: orta est subita tempestas dissensionis in Ecclesia, dormiente, credo, Iesu in pectoribus vigilum, ante fores domus Domini excubantium, ita ut quidam satanæ socij, inuidiæ spiritu diffidenti, Imperatorem ipsum, per quem salus erat in populo, videlicet lumen orbis terræ, conarentur extinguere. Quare hoc, nisi ut non arguerentur eorum mala opera? Nam teste Euangelica veritate, omnis qui malè agit, odit lucem. Cassato igitur per Dei miserationem hoc per serpentinum sibilum concepto consilio, nequitia suæ virus per totius eius regni viscera diffuderunt. Quod licet ubique & legum minaretur silentium, & plebis per cades & rapinas interitum: nusquam tamen atrocius, quam in Occidentis partibus astuabat. Ibi principes vi & rapto assueti, populi rerum nouarum cupidi, ciuilibus omnes cladibus intenti, aliorum ditescere miserijs præoptabant. Tunc sanctæ Coloniensis ecclesie pastor Vuicfridus, diu admodum imbecillis, regie tamen maiestati & patriæ satis fidus, fessis tandem relictis terræ artibus, super nis spiritibus sociatus est.

Iohan. 3.

Magna Im-
perij perturbatio.

CAP. XI.

Plebs autem destituta pastore, in ipsa confusione nil anceps, nil varium molita, vnicum vnicè optatum in domino Brunone, magnifico viro & probatissimo sibi delegit solatium, secuta magnatum & totius Cleri consilium. Qui in iuuenili corpore moribus maturus, in maximo nobilitatis fastu humilis & mansuetus erat: in sublimitate sapientiæ, quam percepit, non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, animum induxit: in regali affluentia, parcus sibi, diues amicis fuit. In ea primùm electione præter ceteros Godefridus floruit Episcopus: sed quis alium voto præiret, difficile quispiam expediret. Hoc vno inter spem metumque dubij ferebantur, quod honoris dignitatem & viri gloriam metientes, indignum fore tantæ sublimitati metuebant, quod ei cum tanto ambitu præparabant. Et reuerà si quis in toto hoc regno locus esset augustior, aut certè Clero, populo, ecclesijs, omni que apparatu elegantior, hic tanti pastoris receptui ab omnibus, qui eum nouerant, dignior putaretur. Conspirantibus itaque omnibus, & idem in Christo sentientibus, cum adhuc inhumatum, & ad oculos positum, secundum consuetudinem loci, corpus bonæ memoriæ decessoris eius aspicerent, electi sunt à senatu sanctissimo quatuor summi viri, & eodem numero laici, omnes apprimè eruditi, qui omnia hæc perferrent ad palatium, & patefacta post defletam destitutionem, electionis vnanimitate, memoratum desolatis flagitarant solatium. Quid multa? Complacuit (Deo gratias) Imperatoriæ autoritati sic & tempori & loco consulere, ut petitum tanta constantia visitatorem, festinanter ad destituti gregis custodiam mitteret.

Nota cōstituta
etiam plebis
Coloniens.

Rom. 12.

Eligitur
Bruno in
Coloniens.
Archiepi-
scopus.

CAP.

Missus tandem è castris terreni Imperij, in caelestis Regis tabernacula cum spiritalibus nequitijis pugnaturus intrauit, artes secum exercitationesq; virtutum, arma fidei præ se ferēs. In illo mox noui eius comites viderant & quod blandiebatur, & quod terrebat. Affabilem nanq; se valdè & mitem præbuit, & cum eius industriam in agendis nihil effugeret, requisivit tamen vndecunquè sollicitius, quid agendum sibi esset, quibus consuetudinibus inniti debuisset. Erat ei comitate condita grauitas. ità confluenti turbæ modicum hilaris, & per omnia mirabilis apparebat. Ventum est ad sacratissimam sedem, huic pio prouisorio ab omnipotente Domino ante tempora preparatam, in ipso tempore presentatam. Factus est concursus ingens populi, infinita trepidatio vulgi: nouis gaudijs exultauit ciuitas. Clerus ex monasterijs conuenit, sanctimonialiū multitudo concurrat: conditio quælibet & sexus vterq; plus solito ad gaudia conueniunt. Ecclesia læta prolem suam, maternis eatenus lactatam vberibus, iam in Christi gratia adultam, in die tantæ solennitatis ablaclauit, & spiritualiter matrem esse constituit, quæ sibi postmodum filiolos, in quibus Christus formaretur, affectu dulcissimo parturiret. Episcopi autem, qui frequentes aderant, & huius sancti Cleri Senatus, acclamantibus cunctis in voce exultationis & salutis, electum à Deo & hominibus virum, super cathedram pontificalem sedere fecerunt, & laudem simul Deo vniuersi clamore, quo quisque poterat, in organis, nihilominus & cymbalis, & quocunque signo lætitiæ personuerunt. Exindè omnis eius intentio, omne studium sanctæ matri Ecclesiæ aut munimento fuit, aut ornamento. Munienda scilicet erat exterius, ornanda interius: Munienda in secularibus, ornanda in spiritalibus. Dilexit ante omnia decorem domus Domini, & locum habitationis gloriæ eius. Hoc se ardere desiderio multis modis perspicaciter ostendit, quod hic scripto perstringere necesse non est, quoniam quidem illustrium eius factorum memoria recens est, nec in eius populo de eo loqui cessabit omnis, qui veritatem & fidem amabit. Quædam tamen de his, vt proposuimus, propter exemplum & instructionem plurimorū, scriptorum silentio regenda non sunt. Impossibile nanque est, tanti viri gesta, per quotidianos virtutum profectus euoluere, dignisque factorum laudibus magna eius merita congruenter atollere, quæ longè lateque, more prudentissimæ apis, vt Christi bonus odor esse posset, benefaciendo & oppressorum inopiam sustentando, collegerat.

Hoc nimirum alijs ad vitam, alijs ad mortem erat. Nam qui amaritudinis zelo succenssi, bonarum artium ignari, dissimilima suis factis studia, quæ nec immutare poterat, nec venerari nouerant, detrahendo & maledicendo peruertere conabantur, mortem sibi & væ perpetuum comparabant, secundum prophetæ comminationem, dicentis: Væ, qui dicunt malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Qui verò sequitur me, dicit Dominus, non ambulat in tenebris. Hic profectò ante tempus non iudicat, nec quenlibet facile ex sua sententia damnat. Bonis igitur propositum est, pessimis displicere: vndè vitam suam non popularium vanitate sermonum, sed conscientiæ veritate metiuntur.

CAP. XIII.

An tequàm in suggestu pontificalem vir iste in lege Domini eruditus ascenderet, seditiosis nostræ reipublice ciuibus, quos inflamauit spiritus satanæ insurgere in Christum Domini, erat spes quædã Colonia potiundi. Ità magnanimū regni Lotharici populū aut pacis sibi fœdere deuinciri, aut crebro belli impetu, propter opportunitatē loci, terreri posse arbitrabantur. Sed postquam illā hic filius pacis, custos ecclesiarū Dei peruigil, introiuit, dici non potest, quanto mœrore sint afflicti, quāra desperatione incepti sui perficiendi, obducti sint, quicunq; in hoc regno erāt pacis inimici. Hinc blasphemie, maledicta, probra & multimoda impietatis cōmenta. Sanè mentita est iniquitas sibi, vt quia pastore nec corrumpi, nec vllō modo seduci posse sciebāt, gregem saltem ab eius amore, si quis daretur huiusmodi fraudis processus, his mendaciorum ostentis auerterent. Docti nanque & magni viri, inuidiam promereri nōrunt, habere nolunt. Ea tempestate ab Imperatore & exercitu eius obsessa est Moguntia, vrbs nobilis & opulenta. Erat enim referta hostibus & insidiatoribus regni: & vbi vigere solebat synceritas religionis, illuc maxima confluit sentina dissensionis. De Archiepiscopo loci, varius principum, æquè & vulgi, sermo fuit. Alij innocentiam eius in cælum ferre, virtutes prædicare, ea quæ passim, & in illis præsertim partibus, per civile malum perperam agebantur, ipsi præ omnibus odiola dicere: quippè

Paritur multas calūnias à pacis inimicis viri pacificus.

Moguntia obsidetur ab Othone Imperatore

quippè partes eum execrari testabantur. Idcirco è medio secedere, minimum curare, cui vrbs pateret, cui milites obedirent. Hæc ferè illorum erat sententia, qui coniuratione impia foederati, eius iugi auxilio & consilio in omnibus se fretos esse iactabant: hoc solo causam suam defendentes, quod nequaquam reproba esse posset, cui talis vir communicare vellent. Alij verò, & penè omnes, quorum cordibus diuina gratia inspirauit, potestatem ordinatam à Deo venerari, Imperatorem omni deuotione sequi, tutorem opum, vindicem scelerum, largitorem honorum: ipsi etiam, quibus domi sua res familiaris, coniuges & liberi curæ erant, aut pax & salus sua quomodo cunquè dulcis extiterat, longè aliter huius viri merita æstimabant. Nos interim hæc Dei iudicio reliquamus, & à diuerticulo ad propositum redeamus.

CAP. XIII.

NOuum itaque Agrippinæ ciuitatis custodem, & designatum antistitem Imperator ad nouum inuitauit consilium, expertus quid ante hæc iniunctam ei curam mente linguaque posset. Ibi varius altrinsecus assentantium fauor, & propè cui merito crederetur, incertum. Audire hoc erat frequentius etiam ab ijs, qui in castris regalibus militabant, laudare aduersæ partis fortitudinem, præferre in eisdem innocentiam causæ, quòd coacti & nimis inuiti, hunc sibi laborem assumerent: & quandoquidem nec inter hostes quisquam tam demens inuentus est, qui maiestatem regiam blasphemaret, in Henricum fratrem eius Bauariorum Ducem & marchionem in cly-
Hericus frater Orthonis Imperatoris, Dux Bauariæ & Marchio.

CAP. XV.

ERat in ea coniuratione princeps, Imperatoris filius Ludolphus, vnicè clarus & spectabilis adolescens, qui non solum ad conseruanda, verumetiam ad exornanda patria monumenta victoriæ sufficeret, si seductoribus minimè credidisset, & hæres esse, non proditor, voluisset. Sed quia festinans ditari, paterno non meruit obedire consilio, contigit illi secundum veridicam Salomonis sententiam, vt hæreditas, ad quam festinauit in principio, in nouissimo benedictione careret. Egregius ergò & plenus consilij, futurus & iam designatus, vt diximus, sacerdos Domini, dolens de contemptu fratris, de interitu nepotis, eundem, accepta fide per obsides, in castra belluino animo venientem, eductum, vt fertur, de turba seorsum, ita allocutus est: Nescis iuuenum omnium, quos terra tulit, clarissime, quantum tibi tuisque profueris, si admonitionis meæ verba in pectoris tui secreta demiseris. Tu nanque maxima gloriosissimi patris tui cura, & nostra gloria, quid nobis sperandum relinquis, si te ipsum nostris votis ademeris? Non respicis honorandam pij genitoris tui canitiem, quem te contristare, cui te iniuriam inferre non expedit? Non recordaris eius paternam erga te semper à puero pietatem? Deum, mihi crede, offendis, cum patrem contemnis. Non est quod te excuses. Ad iniuriam eius respicit, quicquid nouum contra hoc regnum absque eius voluntate moliris. Causam tuam tractas cum inimicis tuis, quod contra decuit cum amicis. Illi enim non te, sed quæ sua sunt, quarunt in te: salutem tuam parui pendunt: verbis omnia, non rerum veritate, metiuntur. Vide, quæso, quòd te ducant, nè fortè seducant. Qui eras gaudium & corona patris, spes & oblectatio totius regni, quomodo conuersus es in amaritudinem? Desine tandem esse Absalon, vt possis esse Salomon. Cogita quis te tantum exaltauerit, quis omnes regni huius principes tibi sacramentorum fide firmauerit. Quare hoc fecit? Nunquid vt ingratus existas? Nunquid vt proditor esse discas? Verè infaniunt, qui te sic decipere volunt. Time quotidianos singultus, expauesce frequentes gemitus, horresce lachrymas patris tui. Minus ægrè ferret totum hoc sibi ab hostibus præripi regnū, quam te, cui seruat regnum. Innocens cor tuum venenosis heu
Ludolphus cõspirat cū alijs contra Orthonè Imperatorè patrem suum. Prou. 20.
Eū B. Bruno conatur in viam reuocare.
Non extrahenda causa cum inimicis.

blanditijs

blanditijs seductum est: paternæ pietatis patet sinus, in quo nullus est dolus. Dolet pius pater filium sibi corruptorum impietate præreptum: gaudebit ad reditum. Si paulò iratior est seductoribus tuis, citò mitefcet, cum te suas delicias receperit: nec scelere, sed errore hoc actum esse iudicabit, cum te sibi restitutum senferit, quem etiam plus quam seipsum amavit.

CAP. XVI.

Sed furdo
cauit.

En quatum
nocent mali
sodales.

Hoffu Im-
peratoris
multimode
machinati-
ones.

Ratipona
dicit.

En quò im-
pellit homi-
ne ambitio
& inuidia

HAEC & his similia dominus Bruno vir bonus, dicēdi peritus, de salute pulcher-
rimi iuuenis valdè sollicitus, perorabat. Ille verò, quasi cuius mētem Erynnis ad-
ceptum nefas instigasset, aurem cordis sui neutiquā passus est huiusmodi monitis
admoueri: vix auditu exteriori, nè videretur nimis insolens, propinquauit. Innocens
enim ab huius dissensionis miseria videri quā esse, honestius duxit. Mouit eius iu-
uenilem animum anxietas & metus elegantissimorum comitum: qui illius impie
coniurationis tabe essent infecti vel adpersi, ornatus & iucunditas esse possent etiam
Imperatoris dignitati. Et tunc utique tam desiderabilem, tam manufortem, tam
egregiam eius prolem deceret hoc agmine stipari, de hac electa iuuenum excellentia
gloriarī. Erat præ omnibus in eius animo quasi quidam stimulus, dux paulò antè for-
tissimus, tunc autem prædo audacissimus Cuno, etiam parta, vt ipsi iactabant, diuitia-
rum & regni gloria: sed reuera labor sterilis pro tranquillitate, sollicitudo semper
anxia pro securitate. Nam is, cui, vt ita dicam, omnia erant in manibus, agendo vt plus
haberet, vt nihil haberet, omnimodis effecerunt. Interea tamen modis omnibus,
nec dolis minùs, quā viribus certare, neque dies neque noctes requiescere, aduersa-
rios inter se suspectos facere, nihil intentatum relinquere, neque quicquam pensi ha-
bere, dummodo id efficerent, vt maximis intrā regnum vrbibus, & his opulentissi-
mis, quocunq; ingenio potirentur, inde cunctis regni finibus facile se imperaturos
arbitrantes. Ac nè quid penitus sine fraude fieret, cum Arnolde, strenuo inprimis
viro, cui summa rerum per idem tempus in Bauarorum terra commissa fuit, secretius
pollicitationibus infinitis, commemorando insupèr odium vetus, egerunt vt se pri-
mum, deinde vrbem præclaram, postremò totum illud regnum Henrico Duci periu-
rus abdicaret: tantum sibi roboris inter eos inuidia & odium vendicauit. Simul
Hungaros, antiquam pestem patriæ, sollicitabant, vt regnum in seipsum diuisum inua-
derent: arbitrantes hoc modo sibi sollicitudinem, qua premebantur, aut penitus adi-
mi, aut aliquatenus minui posse.

CAP. XVII.

Imperato-
ris Othonis
& Brunonis
semp vnus
animus.

* Exemplar
habet, iuti-
ria: sed me-
dose, opi-
nor.

HAc de re, vt putā tam subita & imporuisa, cōmotus Imperator, & magis illorum
miseria, quā suo damno dolens, obsidionē Moguntie, accepto tandem, quod
petebatur, pacto, dimisit, è castris Orientem versus cum his, quos fidos habuit, con-
sultum partibus illis festinè proficisci disposuit, fratrem suum Brunonem Occidenti
tutorem & prouisorum, & vt ita dicam, Archiducem in tam periculoso tempore mi-
sit, cui talia mandata dedit: Vnum nos semper idemque sensisse, nec vnquam vota
nostra in quocunq; negotio discrepasse, dici non potest, frater dilectissime, quan-
tū delector. Et hoc est quod in acerbis meis rebus me maximè consolatur, cum
video per omnipotentis Dei gratiam nostro Imperio regale sacerdotium accessisse.
In te nanque & sacerdotalis religio, & regia pollet fortitudo, vt & scias sua cuique
tribuere, quod est iustitiæ: & possis aduersariorum siue terrori, siue fraudi resistere,
quod est fortitudinis & prudentiæ. Nec abesse tibi iam dudum perpendi ipsam inge-
nuarum artium matrem, & verè virtutem philosophiæ, quæ te ad hanc modestiam
magnitudinemque animi erudiuit. Scio itaque, frater mi, scio, quòd nemo pruden-
tiæ tuæ persuadebit, id tua non interesse, quantum peruersi de bonorum pernicie
gloriantur, quacunque id, quod intenderint, honestate verborum velent. Dicent for-
tasse, bellis hæc sedanda esse, quæ ad te non pertineant, quæ tui ministerij dignitatem
non deceant. Huiusmodi fraudulenta verborum iactantia istius metropolis præsul
vides quantos seduxit, quantos ad ciuilem cladis rabiem illexit: qui si subducere se vel-
let à dissensione, quemadmodum fingit, & bellorum periculo, vt religioso degere
posset in ocio, nobis profectò & nostræ reipublicæ melius id, quod ei regali munifi-
centia contulimus, reddidisset, quā hostibus. Hostes dico, vt ferè omnes sentiunt,
nefarios ciuium prædones, patriæ proditores, regni vastatores, militiæ desertores: qui
meipsum utique sacrilega audacia suis (credo) manibus necatum, aut quouis quam-
acerbissimo mortis genere perisse vellent, cui filium sustulerunt, fratrem regno, libe-
ris,

ris, ipsa que dulci coniuge, vita denique ipsa priuare cōtendunt. Tu solus mihi demum es solidum, fidum, firmumque solatium, qui tantum ab ineunte ætate in bonis actibus profecisti, ut bene facere, summaque; beneuolentia omnia circūspicere, tibi iam ex consuetudine in naturam uenerit. Te planè sospite si iucundè & exintegrò fruitus fuero, ut mens mea semper flagitat, desiderium postulat, animus implorat: tum dignitas, tum gloria, tum decus aderit. Præsidij satis abundeque nobis est. nè nobis nos desimus, hoc uerò summoperè nobis curandū est. Tu mihi, tu, inquam, testis, quanta cura, quantaque beneuolentia fouerem, tuerer, amplecterer hos, quos modò tam crudeles patior: quibus tamen adhuc quamlibentissimè mederi uellem, si sibi ipsi parcere uellent. Ah quanta importunitate præcipites perire festināt, secumque prolem meam innocenter educatam, in omnia scelera uersant. Ità in potestatibus temperare sibi adeò illis difficile est, qui per ambitionem probos se non esse, sed uideri, præoptant. Nōsti dilectissime, quod quidem cum dolore recoleo, eos mihi frequenter duriores & magis infidos fuisse, quos amplius foui, quos in multis necessitudinibus fœderatissimos amaui, quos denique mihi coniunctissimos æstimauī. Graue hoc perpeffu fuit: duplex miseria. Quod autem me urget, mala superiora præponderat, cum ille, quem genui, præceptus mihi, paternæ pietati didicit insidiari. Enitere igitur uir Deo dedite, non quomodò primū, sed modò potissimum enitere, quæso, consilio illo tuo, quo calles plurimū, ut pro loco & tempore aut arma dissuadeas, aut quoquo pacto compescas. Absens tibi corpore, ubicunquè ero, gaudeam tibi, gratuler prouidentia & moderationi tuæ. Id mihi reputare libet, quod feceris: id etiam libeat tibi, quod fecero. Opto & cumulatè desidero, ut ea nobis sit uotorum & oblectamenti summa, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus prouideri bona alterutrum ea quæ sunt, & si fieri potest, cum omnibus habere pacem. Deindè postquam ruerunt in oscula, non sine lachrymis abinuicem digredientes, Imperator Orientem, frater eius Occidentem petiuit.

Optimus
Imperator
eos pacitur
infestissimos, quibus
maxima proficit beneficia.

Nora quæ fuerit pacis studiosus tam potens principis.

CAP. XVIII.

MOxque ad Aquas grani palatij properauit: ibi principes regni, quorum id intererat, conuenit, eos varijs multisque modis instruxit: atque hoc cum eis potissimum egit, nè seductoribus aut uanis eorum promissis crederent, nè minas timerent: regie maiestati & suæ ipsorum fidei pollicitationes nullas præponerent, spondens se ante tempus & in tempore semper paratum fore, ut pacem Ecclesie uiolatam, si sic necesse esset, uitæ etiam suæ periculo reformaret. Hoc factò, Coloniam laetus adijt: expectabatur ordinationis tempus, & uenturionis lætitia salutaris. Hoc factò, in nouatum est gaudium plebis, & refulsit in conspectu omnium, qui conuenerant, ornatus stola iucunditatis sacerdos Domini Saluatoris. Postea nardus preciosa dedit odorem suum, in medio ecclesie aperuit os suum. Audiebatur, secundum legale institutum, sonitus intrantis in domum Domini Dei: exemplum & documentum factus est omnibus obtemperantibus sibi in salutem. Quid autem fecerit, quomodò docuerit, qualiter pro pace ecclesiarum Dei seipsum impenderit, actu est mirabile, dictu difficile. Tantum enim superiorum insignia, huius quotidiana opera præcedebant, ut totum quod in ecclesijs siue ampliandis, siue restaurandis, quod in reliquijs & corporibus sanctorum, in suam parochiam transferendis, quod in priuatis vel publicis ædificijs componendis, quod in ordinandis domibus, familiarique sancte Dei Ecclesie rebus fecerat, ad aliorum operam penè incomparabile uideretur. Nam sicut super omnes docentes se intellexit: ita cordis sui aciem, ingenij acumen, animi vigorem, ad maiora sapientie & uirtutis opera direxit.

Exemplum boni pastoris.

Exod. 28.

Summoperè studet paci omnium ecclesiarum.

Psal. 118.

CAP. XIX.

DE religione primò & cultu Dei, quod Græci θεοσεβειαν dicunt, secundum datam sibi sapientiam, Canonicam & Apostolicam auctoritatem secutus, instituit, ut multitudinis, quæ in diuersis congregationibus, ad eius honorabilem sedem pertinentibus erat, unum cor esset & anima una: ut uestium superfluitas, morum inæqualitas, & quicquid hoc modo effœminatum & indecens in eius ecclesia uideretur, uera & spiritali circuncisione, quod est initium sapientie, diligentissimè abscinderetur: ut diuinis ministerijs omnes, quorum id intererat, intentissimè secundum præfixam sibi regulam uiuerent, nec aliam sibi suæ salutis causam uilatenus æstimarent. Hæc & his similia cum uenerandis patribus & Cleri sui senioribus frequens egit, eosque in custodia Dominici gregis secum pariter inuigilare sollicitus admonuit. Et quia cul-

Act. 4.
Optimè instituit mores Cleri & monachorum

pa temporum vrgebatur, vt rariùs hæc cum illis ageret, quàm volebat, sollicitiùs ab-
 sens non minùs, quàm præsens, spiritu feruens, Domino seruiens, astuabat. Erant
 ei foris pugna, intùs timores. Pugnabat contra luporum, Ecclesiam Dei deuastare
 cupientium, rabiem: timebat Domini ouium simplicitati, sicut Apostolus: Timeo,
 inquit, nè sicut serpens Euam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, &
 excidant à simplicitate, quæ est in Christo. Ità exercitato pectore contra aduersa
 omnia robustissimus erat: in prosperis quoquè talis animus minimè vacillabat, re-
 bus æquè & crebris exercitationibus docens omnes sibi subditos, sollicitos seruare
 vnitatem spiritùs in vinculo pacis. Visus est singulari illa mentis suæ agilitate penè ex-
 cessisse generale illud, quod dicitur, mentem, cum diuiditur ad multa, fieri minorem
 ad singula.

CAP. XX.

Cogente igitur Imperiali autoritate, suscepit, vt iam dictum est, tractare negocia
 regni apud Lotharicos: & cum vnicuique de principibus & magistratibus iuum
 partiretur onus, vnicuique sibi congruum imperaret opus: nihil tamen erat, quod
 non ipse obiret, hoc maxima consilij viuacitate prouidens, quod omnibus expediret.
 Causantur fortè aliqui, diuinæ dispensationis ignari, quare Episcopus rem populi &
 pericula belli tractauerit, cum animarum tantummodò curam susceperit. Quibus
 res ipsa facile, si quid sanum sapiunt, satisfacit, cum tantum & tam infuetum, illis præ-
 fertim partibus, pacis bonum per hunc tutorem & doctorem fidelis populi, longè
 latequè propagatum adspiciunt: nè pro hac re, quasi in tenebras amplius, vbi non
 est præsentia lucis, offendant. Nec verò noua fuit huiusmodi gubernatio, aut sanctæ
 Dei Ecclesiæ rectoribus antea inusitata: cuius exempla si quis requisierit, in promptu
 sunt. Nemo igitur super hac re culpabilem eum dicat, cum Samuelem sanctum, &
 alios plures, sacerdotes pariter legamus & iudices, & Danielem prophetà duos pre-
 sbyteros ad mortem damnasse legamus. Nos verò ad alia festinantes, quid quique
 de pio hoc viro loquatur, suo ipsius iudicio relinquimus, scientes sani capitis esse ne-
 minem, qui bonum euidentissimum vllò maledicti opprobrio fuscare nitatur. Hone-
 stum enim & vile nostræ reipublicæ fuit omne quod fecit. Factis verò suis hinc inde in-
 nequaquam constituit, vt non nisi per hominum ora fauorem captando volarent:
 sed ita vixit, ita opera sua coram hominibus temperauit, vt pessimis horron, bonis
 esset honor. His apertè cunctis innotuit, quòd in Episcopatu bonum opus desidera-
 uit, in quo nec ab inuidis & æmulis suis facile potuit reprehendi, nisi hocipsum in lau-
 de eius magis proficeret, quòd talibus displiceret. Hac igitur mirifica occupatione
 detentus peruigil summi patrisfamiliàs operator & summus præsul, lucernam arden-
 tem, boni videlicet operis exemplar, in manibus ferens, ad ea, quæ Dei iunt, alios
 volentes duxit, alios nolentes traxit.

CAP. XXI.

Sed inter hæc, humani generis antiqua pestis non cessauit inuidiæ suæ virus per
 opera pij doctoris, iam in bona spe germinantia, longè latequè dispergere. Nam
 cum primùm Lotharici regni populus, multimoda magni huius viri exhortatione
 vix tandèm inductus, blandimenta pacis valdè sibi insueta tentaret, & ijs, qui sola ci-
 uili dissensione tutum sibi aliquid pollicebantur, assensum in sui perniciem ex parte
 plurima præbere respueret, seua Hungarorum gens, & qualem nunquam terra no-
 stra sensit barbariem, à peruersis illecta ciuibus, transitis Germaniæ plerisque provin-
 cijs, Gallia, cui iam olim nobilis Francorum populus infedit, omnia ferro & ignibus
 vastatura se totam infudit. In hac acie Cuno, qui priùs Dux erat egregius, cum suis
 sequacibus militauit: vtrum ad hoc, vt odio suo, quod in virum Dei Brunonem, bo-
 nis cerrè mansuetissimum, conceperat, hæc fera crudelitate satisfaceret, an vt quibus
 posset, in tanto periculo subueniret, incertum: sed illud prius, latius opinione disse-
 minatum est. Nam & antè contra eum dura quæque fraudulenter, quia vires defece-
 rant, tentauit, ita vt Metim urbem opulentissimam dolo inuaderet, ipsi Colonia &
 cæteris regni munitionibus suspectum se faceret, probra iactaret, minas effunderet.
 Et postea aliquantù temporis in hac eadem, qua dudùm erat, immanitate permansit:
 nihil reliquit intentatum, quo fœdus in populo nostro per sapiētiam ductoris sui pa-
 ctum dissoluere se posse putaret. Homo nanque erat pauloantè summa potentia,
 summaque fortuna, sed ignarus, quomodò secundis rebus vt conueniret. Has quo-
 niam, postquam abusus est, perdidit, in bonos ultra modum impatiens sauijt: sed à
 nefarijs

Pax per eū
 conciliata.

Dan. 13.

Summum
 præsulē di-
 cit, quia Ar-
 chiepiscopus
 fuit.

Hungari va-
 stâr Gallias.

nefarijs suis conatibus semper ita, Deo dispensante, repulsus est, vt hoc eum non leuiter poeniteret, quod magnum facinus tanta leuitate aggressus est.

CAP. XXII.

Pepercit autem in omnibus sacerdoti suo & pio prouisorio populi sui misericors & miserator Dominus, & ita omnia ordinauit, vt absque bello & humana pernicie, maxima sepe pericula sedarentur. Inter qua frequentes ipse interritus, aut secum intentus legit, aut de maximis quibusque rebus, quasi curarum instantium nescius, disputauit. Hoc apud Treuerim, hoc in Alifatio gentibus & populis innotuit, quanta constantia & securitate animi sui, inconstantes & temerarios aduersariorum motus redarguit: cum eos qui in alienis se fortissimos iactabant, in proprijs tam imbecilles esse monstrabat. Et reuera quos nulla vnquam acies, nulla inflexit asperitas, hos huius viri pietas imbelles & timidos faciebat. Consilio nanque & bonorum hominum multitudine, non saeuitia, timendus fuit, & quod nemo hostium tam acriter vigilabat ad perniciem, quam ipse ad salutem. Fama autem & multitudinis iudicio minimum motus est: suo sibi iudicio usus est, & in quo recta probauit, non vt sibi, sed Deo placeret, optauit. Itaque vt paucis multa comprehendam, plura omittam: intus & foris, domi militiaeque indefessus Domini praediator, animi plus quam corporis viribus tantum contra pestilentes & inquietos, tantumque vitae etiam suae plerumque periculo decertauit, vt nominis quoque eius fama quousque peruenit, bella sedaret, pacem formaret, studium in omnibus bonis artibus firmaret, sanctae religionis & salutiferae quietis gratiam ampliaret.

Contemnit sepe etiam maxima pericula B. Bruno.

Sola nominis sui fama quantum effecerit.

CAP. XXIII.

Quoniam igitur humilis iste philochristus, & meliorum ardens aemulator charissimatum, seruus Domini Bruno, secundum dignitatem sedis suae, Romanae quoque sedis & Apostolicae benedictionis priuilegio debuit insigniri, & cum eis pariter, qui traditam a beato Petro Apostolo sanam seruauere doctrinam, catholicae fidei integritate in vera confessione & inuolabili veritate praedicationis vniri: synodicam suam Epistolam per Hadamarum, venerabilem monasterij Fuldensis Abbatem, Romanam ad Agapetum mirae sanctitatis Papam direxit: in qua, cuius spiritus esset, & quia pastor ab ouibus electus, a Domino missus esset, innotuit. Appellatusque est ibi concors & conciuus Apostolorum, princeps & propagator Domini praceptorum. Legatus inde cum magna mentis alacritate reuersus, pio pastori, cui antehac gratia Dei collatum est, secundum prophetam, oleum gaudij pro luctu, tunc attulit pallium laudis pro spiritu moeroris. Spiritus nanque Dei cordato homini, & sacramenti huius magnifica virtuti magis quam his quae visibiliter gerebantur, intento diuinitus inspirauit, vt erigeret cor suum in spem per gaudium spirituale, ne tristaretur in eo, quem sensit imminere, labore. Cor enim, quod nouit amaritudinem animae suae, in gaudio eius non miscbitur extraneus. Sapientiae haec verba sunt. Legatus ergo, vt loqui coepimus, Roma rediens, bonum nuncium Coloniam ferre accelerauit, portans sacrum habitum, ab vniuersali Pontifice missum, praetendentem iugum Domini suaue, & onus eius leue, & ipsum, quod sub eo dispensatur, humile ministerium, quod verba Domini testantur, dicentis: Qui maior est vestrum, erit minister vester. ferens simul reliquias de proprio corpore S. Pantaleonis martyris, & priuilegium, Apostolicae sublimitatis auctoritate traditum, quo & eodem pallio praeter consuetudinem sacerdos Domini, quoties vellet, indui permissus, & concessis omnibus quae petebantur, ipse praemagnitudine virtutis & sapientiae in participatum eius operis, & prope in confessum tantae dignitatis admissus est. Properauit in occursum eius laeta ciuitas, vndique iubilans accurrit multitudo, conuenerunt in suburbio prope antiquum locum, vbi ecclesia eiusdem preciosi martyris erat inculta adhuc, & ruinae proxima. Ibi deposita sunt grata onera, deinde suo quaque loco reposita.

Innotuit actiue.

Esa. 61. Agapetus Pontifex mittit ei pallium.

Prou. 14.

Pallium Episcoporum quod significet.

Nota antiqua Germania religionem.

CAP. XXIII.

Monet me hic aliquantulum immorari festiuus ille, qui postea in breui prohdolor factus est funerosus, eiusdem loci occursum. Ibi venerabilis iste amictus primò, ibi postremo, semel laeto, semel lugubri carmine susceptus est. Corpus enim religiosi & Deo digni sacerdotis ibidem sepeliendum, officij sui insignia non amisit, quae tamen spiritualiter, & ideo feliciter, vt credimus, anima secum vexit. Arcano itaque omnipotentis Dei consilio prouisum est, vt idem locus ad declaranda sancti sui martyris merita, prima hac occasione illustraretur, & talis fieret, vbi vir iste Domini pacificus

Xxx z ficus

Christianus
primus Ab-
bas S. Pan-
taleonis.

ficus & mirabiliter humilis, potissimum eligeret sub eiusdem pij martyris patrocinio tremendi iudicij diem, & futurae resurrectionis gloriam exanimis praestolari. Non multo post ibidem, vtpotà in loco secretori, & ab urbanae inquietudinis molestia remotiori, fratres in laude diuina peruigiles & sollicitos, sub monastica regula disciplinae, Domino seruire instituit: quibus Abbatem praeposuit, nomine Christianum, suę videlicet professionis phonomum, & in lege Domini, sicut hunc decuit ordinem, apprimè eruditum. Cui ordinato, hoc breue commonitorium de Occidentis partibus scripsit: Vt sis, quod vocaris, cura gentilitati nè degeneres. Id serio triumphas, vt non sicut prius antiquetur, sed de virtute in virtutem vt eatur, naua.

CAP. XXV.

Mirè addi-
tus est le-
ctioni.

Odis luxū
& volupta-
tes.

Vide pium
pectus rari
viri.

Inter epu-
las abstinet.

Milites pro
nobilibus
accipit, die
domi adel.

Studiū eius
erga cōqui-
rendas San-
ctorum reli-
quias.

Baculus &
catena S.
Petri, qui-
bus locis
feruntur.

NVnquam ita ciuiliū negociorum occupatione detentus est (ad quam eum non sua libido, sed populi necessitudo attraxit) vt animo illo ad omnia viuacis- sime non vigeret, intentus religioni praecipue & lectioni, in cuius studio mori videbatur. Ad id agendum exemplo suo & crebro monitu accendit omnes penè, quos pra oculis habuit. His verò, qui hoc ita non amabant, vehementer indoluit, eosque, licet aliàs familiares essent, à secreto tamen & amico mœroris loco, vbi se sibi libentiùs, & ideò diligentius, solebat explicare, remouit. Pectus cordati viri perta sum fuit regifci luxus, & consueta, hoc praesertim tempore, potentibus iocorum & voluptatum illecebra. Vnde si quando suis coactus quodammodò reddidit, quod non debuit, excessum hunc modicum steru plerunquè largiore deterfit. Vitam praesentem & dulcem metuit, & amaram expertus est: de vita verò, omnis sollicitudinis & languoris ignara, haud dubium, quin ante omnia plurimum cogitauerit, qui de ea tam luculenter multoties & cum familiaribus, & coram plebe sibi commissa differuit. Iuuenis, vt erat, omnique pompa circumfluus, audeo dicere, dissolui vellet, tantum vt cum Christo esset. Hinc lachrymae asiduae, suspiria ferè continua, furtiuae orationes & singultus in ipso etiam lecto clariùs perstreperes, vt testantur, quos id minus celare poterat, etiam dum latere volebat. Quoties diem mortis posuit ante conspectum cordis? quoties ad hoc vocis quoque prorupit officio, quod corde molitus est? quoties auduimus eum vehementi gemitu praoptasse id, quod futurum, non tamen sine graui trepidatione, sperauit, vt aestuosum mundi huius naufragium, in Dei sola misericordia tutus, euasisset, & in litore tandem securitatis intima constitisset? Elapsurus quodammodò purabatur, vt quasi mortem aufugeret totum, quod ei in huius mundi delicijs blandiebatur. Testes supersunt conuersationis eius quamplurimi: quoties eum in secretis corde contrito & spiritu humiliato persenserant, mirari plus poterant, quam imitari. Nam ille popularis, plerunquè quasi solitarius vixit. Mirum dictu: inter conuiuas latissimos latior ipse frequenter abstinuit. Molles & delicatas vestes, in quibus nutritus, & ad hominem vsque perductus est, etiam in domibus regum multoties declinavit. Inter purpuratos ministros & milites suos, auroque nitidos, vilem ipse tunicam & rusticanas ouium pelles induit. Lectuli delicias vehementer aspernatus est. In balneis cum lauantibus, cutisque nitorem quarentibus, vix aliquando lorus est. Quod eo magis mirum est, quia ab ipsius cubulis eiusmodi munitijs & pompa regia educatus est. Hæc autem pro tempore & loco, modò palam, modò secretius egit, vt & laudem humanam subterfugeret, & tamen subditis exemplum hoc agendo praerberet. Multi enim verbis, plus exemplis proficiunt plerique. Apud mites & humiles nemo humilior: contra improbos & elatos nemo vehementior fuit. Hunc terrorem, qui beneficio obligari non potuit, indigena æque & alienigena formidauit, & recto conuenientissimoque ordine omnis, ad quem magnitudinis eius fama peruénit, primò eum timere, postea consuevit amare.

CAP. XXVI.

SANCTORUM corpora atque reliquias, & qualibet monimenta, vt suis patrocinia scumularet, & per multos populos vltra citraque hac celebritate gloriae Domini propagaret, vndecunquè collegit: ijs loca & ministeria omni sumptu & apparatu copiosius preparauit. De quibus singulis plura essent dicenda, si paterentur promissa compedia. Indicia sunt hæc inuidia fidei, qua non ea, quæ sua, sed quæ sunt Iesu Christi, quæsiuit. Baculum & catenam sancti Petri qua diligentia, quo seruore, quo gaudio Coloniae, alterum Meti, alteram Roma adduxerit, omnes nouerunt. In cuius honore domum eius honoratissimam mirabiliter ampliauit, quam de pulchra pulcherrimam fecit. Inclytos & præcellentis fama martyres, Patroclum, Eliphium, Priuatum & Gre-

& Gregorium, quorum gesta sunt permagnifica, merita gloriosa, patrocina tuta: Christophori, sanctique Pantaleonis, vt iam dictum est, preciosas reliquias, quibus se patronis specialius delegauit, vtpurā gemmas gratissimas & dulcissima pignora, ad sanctissimam suæ Ecclesie sedem miro ambitu varijs de locis attraxit. De translatione beati Euergisli, tertij eiusdem sedis * Archiepiscopi quid factum sit huius pij prouiso-
for. * Epi-
scopi
ris dispensatione, silentio non duximus supprimendum.

CAP. XXVII.

Centesimo octogesimo Dominicæ incarnationis octauo lustro, (id est, nongentesimo tricesimo septimo anno) sexagesimotertio Indictionū circulo, regnare cœpit Ortho, vnctus lætitiæ oleo: qui Coloniensis gregis custodem, se natu minorem constituit fratrem suum Brunonem, atque Occidenti præfecit tutorem & Archiducem: ipse verò pacare regnum versus est in Orientem. Sanctus Bruno pijssimus vicissimus secundus sancti Euergisli successor, omnium factus est morum speculum bonorum: nardus preciosa dedit odorem suum. Verè dux populi, & sollicitus pastor gregis Dominici. Cùm causa colloquij habēdi de statu regni apud principes regionis illius, iter haberet in Occidentem, fortè in reuersione, pacato regno, ad oppidum Tungrensium deuenit, quod venerādos reliquiarum cineres sancti Euergisli conseruauit. Nam peccatis exigentibus, ciuitatem totam longa vetustas & bellorum tempestas cum nomine penitus deleuit, ac nouitas aliò sedem Episcopalem trāsmutauit. Cumque ibi summus præsul pernoctaret, illudque animum eius multum moueret, quòd tam sacer locus ad nihilū iam quasi deueniret, in ipsa nocte apparuit ei sanctus Euergislus, quasi palliatus casula conscissa, qui ei dabat talia verba: Vides ne, vt vestimenta mea sunt neglecta, & tinea consumpta? Quoniam tu illuminabis lucernam meam: illumina tenebras meas. Nam hinc eripiar, & in Deo murum transgrediar. Nec mora, Episcopus somno solutus, rem voluebat tacitus. Facto autem manè, bonæ memoriæ ad se iussit venire Folcmarum œconomum, quem in omni negotio cōsuevit habere coniunctissimum, remque illi ex ordine nunciauit, & vt ille in medium consuleret, postulauit. Qui mox dicebat ad primam responsionem, sanctum Euergislum propriā debere reuifere sedem. Lætatus Episcopus, tam sacri corporis reliquias sua Imperiali potentia propriæ sedi se velle restituere suis nunciauit omnibus. Hoc verò illi audientes, illud eis optabile fore prædicabant, & penè omnes præ gaudio flebant. Nec mora, cum omni deuotione perrexit cum suis Episcopus ad locum, vbi iacebat sanctum corpus, & post quoddam altare de quadam fabrica, iam senio cōsumpta, cum omni veneratione eleuauit, ac multum flētibus incolis, cum suis * Coloniae
S. Euergisli
corpus trās-
fert Colo-
niam.
reportauit. Vbi ad sanctissimam sedem ventū est, ingens concursus populi factus est, clerus cum sanctimonialibus conuenit, vterque sexus concurrat, tota ciuitas nouis gaudijs exultauit, sicq; cum omni celebratione diuinæ laudis quinto Calendas Aprilis honorabiliter repositum est in ecclesia sanctæ Cæciliæ virginis. Ibi verò tot Dominus quotidiana dignatus est per sanctum suum conferre dona salutis, suæ sacre ecclesie filijs, vt præsentem credat vnusquisque adesse largioribus beneficijs.

CAP. XXVIII.

Sanctus etiam Patroclus quomodo ad nos venerit, reticendum non est. Nam sicut per Salomonem dicitur, fama bona impinguat ossa. Huiusmodi adipe & pinguedine repleatur anima nostra. Anno ab exordio salutis nostræ, id est, ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi ducentesimo septuagesimo quinto, Aurelianus principatum Romani Imperij adeptus est, quinque tantum annis & sex mensibus regnatus. Sub quo gloriosus & sanctus Domini martyr Patroclus, victoriosi certaminis sui cursum feliciter consummauit, & in curru Dei, decem millibus multiplici, hoc est, in millibus lætantium euectus in urbem cælestis reipublice triumphauit, statuens in Treca-
Prou. 15.
Psal. 67.
Legatione
fungitur
apud Lug-
dunenses.
sina vrbe trophæum gloriæ suæ, corpus posteris honorandum, exteris etiam gentibus prædicandum. Exinde circiter sexcentos octogintaquinque annos, sanctus Bruno, reuerendissimus Coloniensis ecclesie Archiepiscopus, ab Orthone Imperatore Augusto, fratre suo, in Lugdunensem Galliam missus est, nobis in tēpore ipso, populo illius prouinciæ penè sero: vbi diuersæ voluntates ciuium, distractæque fuerunt sententiæ, velle suum cuique: nec consilijs solum & studijs, sed armis etiam dissidebāt & castris. Illic ergò duarum sororum eius filij summa rerum potiebantur. Hi propinqui inter se fœdere sanguinis, discordes animis, ludibrium auaris suis militibus erant: qui lucris tantum diuitiarum iacenti, neque in hac, neque in illa parte fidem habebant. Vbi
enim

Pacē cōcili-
at in Gallia
Lugdunen.

enim regionis principes avaritiæ æstibus anhelāt, pacis gaudia miseri quique frustra expectant. Sed gloriosus Archiepiscopus, pacis nuncius, citiùs quàm credi posset, calidæ fecit silentia turbæ maiestate manûs: deindē, quid vtile omnibus esset, quid singulis expediret, edocuit: & reconciliatis inuicē ciuibus, bonitate in suos vsus, iustitia in omnes, pacem integerrimam reformauit.

CAP. XXIX.

Ansgisus
Trecassinus
Episcopus.

His ita gestis, cum iam redire disponderet, multis precibus obtinuit ab Ansgiso Treccassinę Ecclesię venerabili Episcopo, quem & paulò antè expulsus, inter alia insignia legationis suæ, cum ingenti plausu populi restituit propriæ sedi: vt donaret sibi secum pariter absportadum corpus beati Patrocli martyris, cuius passionem legere, meritum quę perpendere qui quærit, in promptu habet. Episcopus autē, qui plurima debuit, hac, vt ita dicam, occasione oppressus, coactus insuper infinitis precibus, postulanti tandē paruit, nē videretur ingratus: maximē quia exigētis animus huic muneris tantum intentus, alia penitus recusabat. Religionis enim amore captus, sicut exteriùs habuit per virtutem, quod superborum insolentiam nequitiamquē; retunderet: sic per pieratem interiùs decorem domûs Domini diligenter administrare curabar. Cumquē se hoc gratum munus ab Episcopo consensu cleri rotiusquē; populi promeruisse gauderet, ipse nē quid infectū relinqueret, adhuc in plurimis occupatus, misit acceptum reliquias virum omni laude dignum, Euercharum Leodiensē Episcopum, & cum eo clericos ac monachos religiosos. Inter quos fidelis populi multitudo non minima, causā laudabilis spectaculi confluebat. Cumquē ad locum destinatū venissent, vidētes ibi pauimentum marmoreū perstratum, nullum verò certum recognoscētes reconditi signum thesauri, alij quidē adorauerunt, quidam autem dubitauerunt. Tunc admonente Episcopo & exhortante eos, qui conuenerant, præmissā tandē solenniter oratione, opus propter quod venerant, aggressi sunt cum fiducia.

Euercharus
Leodiensis
Episcopus.

Confestim autem vt aperuerunt sarculis terram, mirabile dictū, repleti sunt omnes odore vehementissimo, quo nihil vnquam suauius sentiebant: & quo quis magis proximus fuit sepulcro, eo magis se odoris dulcedine affectum esse testatus est. Vndē factum est, vt omnes tunc religiosi, fossōres esse cuperent, quatenus diuinæ fragrantia vim mirificam abundantius caperent. Nullus tamen, qui intrā parietes eiusdē ecclesię fuisset, expers huius suauitatis inuentus est: nec erat quisquam qui vel tam dulce, vel huic simile aliquid se vnquam olfecisse fateretur. Augebatur itaque magis & magis aura delectabilis, donē veniretur ad corpus sancti martyris. Tunc verò mirū in modum ita afflatis sunt omnes, vt sibipsis eo, quod senserant, pleni omnimodis viderentur, & tamen adhuc velut sitibūdi, haurire amplius niterentur. Verē mirabilis vir iste fuit, qui Christi bonus odor Deo in omni loco, secundum Apostolum, mortuus æquē vt viuus, apparuit. Eleuata sunt igitur à sarcophago lapideo sancti martyris reliquiæ, indequē prospero cursu cum frequentia exultantis populi Coloniam translatae sunt.

Suauissimus
odor è ru-
mulo S. Pa-
trocli.

2. Cor. 2. Vrbis ista metropolis & mater Ecclesiarū fidelis populi, principatum autoritatis suę hinc longē in Gallias, inde vsque ad Oceanum extendebat. Dignus profectò locus, qui custodiret in gremio suo perlatū ad se sancti martyris corpus: in quo non modò magnus sanctorum corporum & reliquiarum numerus, verumetiam numerosa milia martyrum expectant venturum in die iudicij Dominum suum.

CAP. XXX.

Encomion
Colonie
Agrippinæ.

Sed sollicitudo summi pontificis nihil negligendum ducens, vt perfecta quæque de magnis maxima faceret, imperfecta suppleret, neglecta magnificè illustraret, modis omnibus inuigilabat. Quo circa ratum duxit, vt locum quendā Saxonie, Sufatium nomine, rebus seculi opulentum, populo plenum, longē latequē circumpositis Saxonum gentibus, nihilominus prouinciariū populis notissimum, sed religionis adhuc penē ignarum, his sancti Patrocli pignoribus decorare, & quodamodò ad sacramenta futuræ salutis initiari debuisset: fiducialiter agens in illo, & credens quòd aromatizans fumus ille, qui in manifestatione sancti eius corporis, sicut supra diximus, inuisibiter adspersus, & sensibiliter cognitus est, per famam meritorum eius, multis foret profuturus. Vndē factum est, vt corpus beati martyris à venerabili Brunone Archiepiscopo Colonia deductum, cum honore magno & gaudio, occurrētibus cum clero populis, Sufato inferretur: vbi repositum est in ecclesia cum diuinis laudibus, quam idem pius Antistes fundauerat, & donis comperētibus ditauerat: vbi etiam à ciuibus & incolis terræ in magna veneratione habetur & colitur vsque in præsentem diem.

Hic summū
pontificem
vocat, id est
Archiepisco-
pum.

S. Patrocli
corpus tras-
fertur Sufa-
tum.

Nam

Nam & domus, in qua vñdi sunt à Maria pedes Domini, repleta est ex odore vnguenti. Cuius rei mysterium quasi explanari videtur, cum sponsa ad sponsum loquitur: Vnguentum effusum nomen tuum. Nam quod tunc vni domui contigit, nunc totus mundus in se completum nouit.

CAP. XXXI.

Cætera, quæ tam breui tempore suæ Ecclesiæ filijs oblectamenta contulit, & dona salutis, pensari nequeunt, æstimari non possunt, quæ ex omnibus penè mundi plagis & terminis religioso affectu & animo congregauit, quasi coniiciens quod futurum erat, vt pro breuitate dierum suorum, gregi sibi commissio dona perennia confirmaret. Quo tamen studio id curauit potissimum, vt & illis, vñdè abducta sunt, desiderium, & ijs, quò adducta sunt, amplificarerur gaudium: quatenus vtriq; bono odore Christi, qui est in martyribus, immò quod ipsi sunt, licèt diuersis affectibus prouocati, & illi viuaciùs appeterent, quod negligebant: & isti perpetuò venerarètur, quod ad se translaturum esse gaudebant. Nam qui nescit bonum amare, quod habet, si ablatum ab illo fuerit, discet fortassè bonum amare, quo caret: & habebit illud, dum aberit, fructuosius in memoria, quod sibi inutiliter habuit in presentia. Impletum est hoc modo Euangelicum illud, quo dicitur, Omni habenti dabitur, & abundabit: ei autem, qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.

Martyres
Christi bonus odor.

Marth. 25.

CAP. XXXII.

Interea certatim multis in locis per parochias Episcopij sui, fidelis hic Domini seruus & prudens, ecclesias, monasteria, & cætera ædificia seruitio Domini Dei sui, & honori sanctorum eius apta, quadam à fundamentis erexit, quadam priùs fundata, nobiliter auxit, alia olim diruta reparauit. In his singulis qui Deo omnipotenti sub regula vitæ canonicæ deseruierent, prouida ingenij sui arte disposuit: ac nè quid eis pro modo conuersationis suæ deesset, liberaliter disponendo prouidit. Cuius operis & saluberrimi studij monimenta perenniùs in ijs, vbi acta sunt, locis firmata perdurant, ita vt in laudem & gloriam Iesu Christi, memoriam tanti viri nulla ætate obscuratum iri in perpetuum patiantur. Idem ad exterarum nationes transfudit, & in regno suæ prouidentia delegato, partim exemplo, partim opere proprio, partim varia personarum qualitate & crebra admonitione diffudit. Non enim passus est suorum quenlibet aut incassum occupari, aut ocio torpere inertis: diffiniens, vt solebat loqui, ignaum pecus arcendum à præsepibus, vt secundum Apostolum, qui non laborat, nec manducet. Non possunt singulatim conscribi bona omnia, quæ fecit, quæ docuit, quæ amauit. Tantum semper materiei supererit id curantibus, vt ipsi profectò antè lassum cessauerint, quàm id, quod moluntur, expleuerint. Iam verò in prædicatione verbi Dei, & in subtilitate disputationum de sinceritate scripturarum, qualis quantusque fuerit, admirari possumus, diffinire non possumus: quæ tam copiosè sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & ea, quæ secundum pietatè est doctrina, profudit, vt plenum cum esse sapientia Dei, per quam omnia facta sunt, nemo hoc audiens & rectè intelligens dubitauerit. Et vt nihil, quod diuini cultus vsui competeret, sagax eorum, quæ sunt Iesu Christi, scrutator intentatum relinqueret, si quos aut in suorum ouilium septis, aut extrà reperit, qui singulari acie cõtra diabolum dimicaturi, solitariam vitam appeterent, hos cum omni veneratione susceptos, suæ quoque exhortationis charitativa consolatione munitos, per diuersas monasteriorum & ecclesiarum cellulas, cum idoneo Ecclesiæ testimonio, & religioso, vt decebat, officio, alibi singulos, alibi binos inclusit: quibus tamen adinuicem, nisi sermone tantum & ad spectu nullus pareret accessus. His sumptus, & quæcunque humanæ fragilitati necessaria videbantur, per fidelissimos suæ administrationis vicarios sollicitè ministravit, & præcipuè per Apostolorum festa, quotquot in anno occurrerent, singulatim eos donis congruentibus visitauit. Ità secundum perspicuam Apostolicam normam doctrinæ, bona prouidere curauit, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus: vt cuiuscunq; affectus siue conditionis homines, si Deum quærerent, inter eius discipulos aut probari possent, aut erudiri.

Templa & monasteria
B. Bruno condit.

Georgic. 4.
2. Theil. 3.

Prædicat
verbu Dei.

Pfal. 103.

Solitaria vi
tam experies
præclarè
fouet.

Rom. 12.

CAP. XXXIII.

De ancillis Dei, quæ in monasterio sanctæ Mariæ, diuinæ religioni fuerant deditæ, & de quæ Canonicis ad sancti Andreæ Apostoli ecclesiam translatis, & si qua erant huiusmodi, scrupulum quidem reliquit non modicum: sed ijs, quibus mētis acies ita non viget, vt synceram eius intentionem in diuersis operibus valeant perspicaciter

Canonicos
transfert ad
S. Andreæ
ecclesiam.

Macha. 5. **intueri.** Qui utique si aduerterent non homines propter locum, sed locum à Deo eli-
 1. Reg. 5. gi propter homines, & quia obedientia Deo placet super sacrificium: scirent fortasse
 Iacob. 5. oues vocem pastoris audire debere, & magis id ratum acceptumque Deo fore, quod
 per obedientiam, quam quod per propriam voluntatem, sequuntur. Vbi autem ze-
 lus & contentio, ait Iacobus Apostolus, ibi inconstantia & omne opus prauum. Si-
 militer in eo, quod nefarios quosdam patriæ ciuiumque, prædones de regno, vbi quieti
 & pacifici esse noluerunt, quasi pestem bonorum expulit, & exulare coëgit, ipsis licet
 nescientibus profecto cōsuluit. Quo enim diuturnior nequitia, eo grauiorem & pro-
 lixiorem sibi comparabat pœnam. Quando autem boni quiescerent, si malorum fu-
 rori nemo resisteret? Nimirum pepercit illis Deus, quibus hoc magna sua patientia &
 bonitate permisit, vt de pace & statu patriæ suæ absentes audirent, quod præsentem
 nunquam videre vellent. Felices, si bona sua saltem in peregrinatione cognouerint,
 Math. 5. & patriam cupierint, de qua expelli non possint: vbi beati omnes pacifici, quoniam
 filij Dei sunt vocati. Talis itaque per Dei omnipotentis gratiam vir iste fuit, vt nec odio,
 nec inuidia ad persequendum eos, qui tales erant, villo modo excitaretur: nec à mise-
 rendo aut parcendo miseris duritia aut crudelitate aliqua restringeretur: sed vt pas-
 tor sollicitus, & verè dux populi Dei, salutem omnium & vtilitatem in omni quaesuit
 Valde cauet
 ouibus suis,
 ne à malis
 seducatur.
 Rom. 12.
 1. Cor. 5.

qui hoc dixit, quendam satanæ in interitum carnis tradere iussit, vt spiritus in die Do-
 mini saluus esse possit.

CAP. XXXIII.

Igitur cum iam propè esset summa dies & ineluctabile tempus, quo Deus omnipo-
 tēs, propitius terræ populi sui, vltus sanguinem feruorum suorum, vindictam retribu-
 eret in hostes eorum: aggrauata est vltra modum & omninò intolerabiliter super-
 bia ferocissima gentis Hungarorum, seducta (credo) superioris anni successu. Siqui-
 dem, vt veracissime dictum est, ante ruinam exaltatur cor: ibi ceciderunt omnes, qui
 operantur iniquitatem. Præuenit hanc pressuram imminentem Ecclesie, pax in pala-
 tio regali, quod in Arnstat habitum fuit, ex integro condita, & ex magna iam parte
 per Imperatoris nostri fratrumque, eius sapientiam confirmata. Et reuerà tribus &
 1. Cor. 14. linguis innotuit, quia Deus dissensionis non est, sed pacis: tantam huius initio opera-
 tus est salutem populo suo. Imperatoris quidem spiritus agitabatur in ipso, quia non
 erat ei tempus exercitum congregandi: sed fidutiam habuit per Christum ad Deum,
 1. Reg. 14. qui potens est saluare in paucis, sicut in multis. Aderat ibi Cuno, non iam Dux, sed
 Miles muta-
 tio Cunonis
 principis. miles, toto, vt putabatur, animo conuersus ad pacem, quam paulò antè atrociter im-
 pugnat, cilicio membra domans, Deum gemitibus, vt fertur, exorans, vt si sic eius
 sancta voluntas existeret, permessa Regi nostro & exercitui eius victoria, eum ab im-
 pijs, quibus se prius coniunxerat, permetteret trucidari, vt possit in perpetuum ab
 eorum consortio liberari. Imperator indici sanxit ieiunium ipsa, quæ tunc erat, in
 Nota vt o-
 lim nostri
 Imperato-
 res se ad bel-
 la pararint. vigilia sancti Laurentij martyris, per cuius interuentum sibi populoque suo ipsum
 Deum poposcit esse refugium. Propositum suscepti operis negat expedire bel-
 lum, primo sanctæ festiuitatis diluculo susceptum, vixdum vespertino crepuscu-
 lo, Deo misericorditer dispensante & pro suis pugnante, satis feliciter peractum,
 miserandum post victoriam Cunonis interitum, gloriosissimum Imperatoris tri-
 umphum, regem ipsum barbarorum, duces & principes captiuos, trophæa per to-
 tam regni ipsius latitudinem, vsque ad eiusdem gentis fines frequentissima: quæ
 Hungari
 egregie do-
 mantur. omnia proprii industriam operis, ad laudem & gloriam nominis Dei omnipotentis,
 expectant.

CAP. XXXV.

Nos, vt à quo paululum defleximus, ad propositum redeamus, quid interea pius
 Archiepiscopus Bruno, totius semper perosus malitia, & indefatigatus iustitiæ
 executor fecerit, discramus. Cum videret se ad præstitutum diem seniori & fratri suo
 magno Imperatori, cum auxiliarijs copijs non posse occurrere, simulque esset solici-
 tus, ne fortè barbari bellum vitantes, in Galliam suo iuri commissam prouinciam, de-
 clinarent: arbitratus sic se regno consulere, votisque Imperatoris sic amplius de-
 seruire, Ludolphum prolem regiam, nepotem suum conuenit, agrum eius animum
 blan-

blanditijs melle dulcioribus deliniuit, statum pristinum, si, quæ sua erant, accuratiùs vellet attendere, repromisit. A quo postquam medicinalia sermonum & exhortationum suarum antidota, non vt priùs, obliquis ambagibus declinari, sed solito atidiùs p̄gustari, & ad interiora pectoris recipi sensit, eum mox in Episcopij sui locum venerabilem, Bonnam videlicet, iucundè satis inuitauit, iucundiùs suscepit, omni voluntate vtrisque digna & commoda, cunctisque, qui aderant, gratissima, non immemor regie dignitatis, affecit. Qui dum adhuc simul essent, de his, quæ in expeditione bellica, immò diuina virtute facta sunt, nuncios acceperunt. Institit nepotem patruus ampliùs consolari. Factum est in breui, instinctu huius consiliarij, vt filio suo, qui perierat & inuentus est, Imperator totam Italiam delegaret, & quod maius fuit, paternam firmissimè pietatem impènderet. Vbi dum maximè placuit populo, viamque affectauit olympo, repenti flos ille integerrimus, & robur regni tutissimum, è medio excessit.

P. Bruno Ludolphus Imperatoris filius inuitatus Bonnam,

CAP. XXXVI.

Pater autem eius Imperator, ac semper magnificus triumphator, post lucrum consolatione accepta, cum fratre suo veterem necessitudinem noua consuetudine iunxit, Coloniam venit: ibi se non tam fraternis delicijs, quàm mutuis cum illo adpectibus, affatibus & cunctis omninò iucundissimis v̄sibus oblectauit. Nec defuit ibidem seuera in improbos & importunos ciues regni censura iudicij, blanda itè in bonos & mites pia dominationis liberalitas. De statu regni, rebusque eius tutandis & dilandis, sedulo & strenue in commune consultum: vt de faciendis quibuslibet, alijs refecandis cautissimè ageretur, summo consilio prouisum est. Quæsiuit interea summa diligentia pius pastor Bruno, veritatis assertor, Euangelij propagator, nauos & industrios viros, qui rempublicam, suo quisque loco, fide & viribus tuerentur. ijs vt neque consilium, neque copia deessent, sedulo curauit. Quotquot etiam de principibus & regionarijs prioribus, cæterisque, quorum dispositio regni intererat, saluberrimis suis admonitionibus ad communis bonorum omnium vtilitatis foedus fide plena conferant, hos ipse inter summos & familiares habebat, eisdem Imperatorem germanum suum apprimè conciliabat, pensans non temerè a quodam sapiente dictum: Bonus, vbi negligas, segnior: at malus fit improbius. Archiepiscopum Treurensem Henricum, magni meriti & summae probitatis virum, qui Rutperro magnifico præfule, Coloniae in graui pestilentia, cum & Imperator ibidem esset, defuncto successit, Vuilhelmum quoque præclaræ & gratissimæ excellentiæ Archimandritam, nepotem suum, Friderici Moguntini antistitis successorem, ambos egregios, ambos in lege Domini perfectè instructos, Imperatori alterum consanguinitate, alterum probitate, vtrunque familiaritate coniunctissimos, ipse quoque, in primis summa veneratione colebat. Hos igitur tales, tam illustres, tam certè sapientes, & religiosos, & in omnibus bonis artibus eruditos viros ad consilium, nè fortè ipse per se, vt sunt humana, à tramite veritatis v̄spiciam exorbitaret, frequenter adhibuit: hos cum ipso simul, non solum in lectione, consilio & disputatione, sed etiam in acie vidimus, prouidentes bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus.

Ortho Imperator venit Coloniam.

Summa sancti viri cura ad tuendam rempublicam.

Henricus Archiepiscopus Treuren.

Vuilhelmus Archiepiscopus Moguntinus.

CAP. XXXVII.

ERat nanque in Occidentalibus Lotharici regni finibus velut indomita barbaries, ea quæ videbatur Ecclesiæ proles, felicitati inuidens alienæ, nec minus salutis suæ: despiciens paternæ blandimenta exhortationis, terrorem vix sentiens potestatis. Qui si iuri suo permitterentur, suis peruersi, sibimetipsis pessimi, viderentur. Ille vero ante omnia prouido v̄sus est moderamine discretionis, vt pro qualitate locorum & temporum, in prælatione pastorum, ad sapientissimi Imperatoris nostri imperium, Dominici gregis paci & tranquillitati consuleret: illos nimirum cæteris præferens, quibus nequaquam esset incognitum, quid pastoris esset officium, quid mercenarij esset vitium, quid in ministerio suscepto, quid in angaria aut agendum esset, aut sperandum: alios, vt quasi cortinæ hyacinthinæ interiora domus Domini ornarent: alios, vt quasi sâga cilicina de foris violentiam tempestatum arcerent. Libet meminisse quoddam huius pij patris pium & laudabile factum, quod in ipsis sacerdotij sui primordijs, vt pro luctu spiritusque mœroris, in oppressorum cordibus excitaret spem salutis, effecisse cognoscitur: quantum hoc ipsum ob inopiam rectè diuidentium, lingua calumnianti fuit obnoxium. Quid enim non peruertit inuidencia, qua nulla maior videtur esse amentia?

Quales ecclesijs pastores præfecerit B. Bruno.

Exod. 36. & 37.

CAP.

Rather^o Veronen. Episcopus à sua sede eiicitur, & fit Episcopus Leodien.

Iacob. 3.

Indè quoque expellitur.

Restituitur sedi Veronenfi.

B. Bruno Lotaringie præf. a.)

Lotariū Regem Fræcie restituit.

Nortmanni ad piratica latrocinia exercitati.

Harold^o Danorū rex cū multis Danis credit in Christum.

for. voluntatis

Otho 2. vn. gaur Rex.

Siquidè Ratherus Veronæ, quæ ciuitas est Italia, ordinatus presul, cum ex quadam leui suspicione, vt mos est gētis illius, ab honore propriæ sedis esset expulsus, Leodiensi cathedrâ vacatâ magna eius industria secundum statuta Canonum in cardinatus est. Quod quidem propter abundantem doctrinam & eloquentiam copiosam, qua inter sapientissimos florere visus est, non eidem solum Ecclesiæ, cui præfuit, sed & multis alijs circumquaque valdè proficuum fore putatum est. Simul quia in illis partibus per zelum & contentionē, vndè fieri solet inconstantia & omne opus prauum, quidam etiam sacerdotes Domini plerunque, quod dictu nefas est, terrenæ plus iusto confisi potentia, populum imperitum scandalizabant: sæpè dictus sæpèq; dicendus dominus Bruno, cui iam totius regni dispensandi cura imminēbat, ratus id, quod verum fuit, hunc eiectum antehac & neglectum, hoc tanto beneficio, ad illud fidei & veritatis fœdus adduci, vt à nemine possēt seduci, ita demum os loquentium inimica obstruere posse credidit, si nulla occasio scandali possēt in eorum Episcopo reperiri. Sed ad sui perniciem pars sinistra præualuit: quicquid pro salute eorum gestum est, hoc sibi pestiferum æstimabant. Quid multa? Erratum est, scuitum est, nec cessatū est, donè expulsione eius, crudelitati suæ & nequitia satisfacerent. Ablata est omnis spes restitutionis eius. conspiratio enim grauissima facta est, quæ, nisi & hic penitus amoueretur, & eundem locum Baldricus, qui erat de magnatum terræ illius profapia oriundus, subrogaretur, sedari non possēt visa est. Ad hanc sentinam tempestates vndique innumera confluerunt: nauis Ecclesiæ, laborante remige, fluctuauit: gubernator ipse procellosæ tempestatis impetum ferre non potuit. Cessit igitur, cessit, nè vinceretur à malo, sed vinceret in bono malum. Cessit aduersantium voluntati, vt suo eos gladio iugularēt sibi. Obstricti sunt sacramentorum fide spontanei, vt si accipere mererentur Episcopum, quem petebant, inuicta exindè firmitate auctoritatem Ecclesiæ & ius Imperatorum tuerentur. At nè quid in eiusmodi negotio imperfectum restaret, quod curiosis alienarum rerum inuestigationibus scrupulum commoueret, cum Imperatore germano suo id effecit, vt Rathero Episcopo, bis iam destituto, antiqua sedes Veronenfis Ecclesiæ redderetur.

CAP. XXXIX.

Multa sunt alia, & propè infinita, quæ in breui, non in Lotharicorum tantum modo populo, quem ipse ex integro susceperat gubernandum, quem etiam, sicut in præfentiarum cernitur, ex inculto & sero pacatum reddidit & mansuetum: sed etiam per totum regnum gloriosissimi Imperatoris, in Dei rebus & salute totius populi strenuissimè operatus est. Erat enim eidem omnino communis cura cum seniore & germano suo, quorum vterq; de altero meritò gloriabatur in Domino. Præterea Lotarium, sororis suæ filium, de antiqua Regum profapia ortum, cum à sobrinis suis vehementer esset oppressus, mirificè eruit & exaltauit, nec cessauit, donè in locum patris sui Regem constituit, ac maiores ipso potentioresque Hugonis filios, omnesque illius regni principes sub iugum eius strauit: ita prospiciens vniuersis, vt sub vniuerso moderamine imperij, omnes pariter & ab hostibus ruti, & inter se inuicem possent esse pacati. Imminet regno illi, quod reticendum non est, sæua clades, Nortmannorum gens, quibus in piratico latrocinio non sunt alij exercitatiores. His ex magna iam parte præda erat populus, & dissensione & ciuili pernicie assuetus. Quod illis superfuerat, inter se domestica seditione consumpserant. Egit autem prouida dispensatio rectoris nostri, (qui quoniam hominem se esse intellexit, humani nihil alienum à se putauit) egit, inquam, vt ad se, quasi ad tutissimum portum confugerent omnes, qui quietem & pacem amarent: ipsorum etiam barbarorum immanitatem & intolerandam dudum ferociam mitigauit. Siquidem eodè tempore & Rex eorum Haroldus, cum magna suæ multitudinis gentis, Regi regum Christo colla submittebat, vanitatem respuit idolorum.

CAP. XL.

Erat Imperatori filius adhuc tenellus, delicatissime indolis & integerrimæ voluntatis, obses pacis & gloria plebis. Hunc Archiepiscopus, patruo, fratriq; cōmendatum, ad custodiam regni Cisalpini reliquerat Imperator, profecturus Romam, & res totius Italiæ ordinaturus, Casar ipse futurus, electum summo consensu ab omni populo, Regē esse constituit: vnixeruntq; Otthonem equiuocum patris Bruno Archiepiscopus, Vuilhelmus & Henricus, ceteriq; sacerdotes Domini, Regē in Aquis grani palatij:

palatij: & exultauit maxima gratulatione populus, dicēs: Viuat Rex in æternū. Diuisi sunt deinde ab alterutrum germani, par semper inuidum: & Imperatore Alpes Pœninas transeunte, remansit citrà spectatus, atq; incredibili pietate vtrobiquè desideratus, pius pastor & Archiepiscopus Bruno. Non longè post domino & fratri suo, quia ipsum per se ire non licuit, auxiliares copias non leuem armaturam de Lotariorum populo misit. Ijs præfuit Godefridus Dux, quem ipse nutriuit, vir sapiens & religiosus, amantissimus pacis, obseruantissimus æquitatis, Imperatori per id tempus ad votum seruiens, omnibus placens. Hic eodem tempore febre correptus, in magnam spem futuræ quietis expirauit. De cuius innocentia quodammodo securus, quasi testis & conscius vitæ eius pius pater Bruno, cum de pecunia dispensanda ageretur pro remedio animæ illius, non valdè illum talibus indigere asseruit. Imperatoris præterea reditum frater eius nocte dieq; sollicitus expectauit, redeūti in omni gloria lætus occurrit. Eius enim eximia virtus, dignitas, & in eo negotio, quod gessit, fides & continentia: simulque cum ipso spem ocij & tranquillitatem animorum, iudicia, leges, cum concordia populi, Regis & principum authoritatem reductam æstimauit. Cuius consilijs omnibus, cum ipse nihil aliud dies ac noctes, nisi de salute populi cogitaret, interfuit, & inter primos excelluit. Hic eidem grauissimus author ad constituendam, fidelissimus socius ad comparandam, fortissimus adiutor ad rempublicam perficiendam fuit.

Godefridi
Ducis Lora-
ringiæ laus.

CAP. XLI.

Igitur cum in hoc sanctissimo studio Imperator tricesimū regni sui, germanus eius duodecimum pōtificatūs sui ageret annum, nondū nisi vix prælapius ætatis quadagesimum, sanctam Pentecosten simul Colonia celebrantes, qua maior mortalibus gloria concessa non est, sese inuicem inter sancta solennium dierum officia, vnā cum diua matre, sorore Regina, nepotibus, filijsq; Regibus, totaq; illa Deo dilecta familia, & cunctis regni senatoribus adfuerunt. Constat enim, nullum aliquandò locum tanta celebritate, tanto splendore omnis generis hominum, ætatum, ordinum floruisse. Hanc itaq; gloriosissimi Cæsaris Augusti, & germani eius, summi & incomparabilis viri Brunonis Archiepiscopi, fidam Deoq; placitam in omni voluntate & opere coniunctionem, hanc conspirationem in omni vtilitate & honestate administranda & benè gerenda, hanc iucundissimam vitæ officiorumque omnium societatem, mors seua, mors horrenda, mors, inquam, sola diremit. Et reuera quauis nihil atrocius videretur, nihil tamen esse potuit, quod eam innocentius diremisset. Ergo cum summus antistes Bruno senioris & fratris sui, Orientem versùs euntis contubernia, ruens priùs in oscula, & flens largiter reliquisset, pacataque omnia & quieta intra metas regni sibi creditas, agens Deo gratias, adspexisset, iterum iterumq; suos omnes Clerū populūque, quæ agenda fuissent, admonuit, & mox in Occidente Compendium adiit, vt ibidem nepotes suos ab inuicem dissidentes ad cōcordiam reuocaret, in fide & gratia stabiliret Ecclesiæ religionē, Regi honorem, & quæ sua essent, distantæ æquitatis ratione, annuente Domino, singulis confirmaret.

Ortho Im-
perator Pē-
recolte agit
Coloniæ cū
summa glo-
ria.

Summ⁹ An-
tistes, id est,
Archiepisco-
pus.

CAP. XLII.

Eo intentus negotio, infirmari cœpit, & sic in Rhemensium ciuitate graui corporis molestia detentum, quinto demū die, postquam inuasit, egritudo eum præuenit. Quibus diebus in itinere non minùs, quàm in hospitio, lectiōne assidua, nullo penè alio cibo refocillatus est. Interrogatus autem familiariter ab ipso Episcopo Vuigfrido, vt ipse testis est, cuius morbi grauedine vrgeretur, non morbum, sed dissolutionem sui corporis esse respondit. Episcopus itaque supradicta metropolis dignissimè eum recepit, humanissimè tractauit. Et in festiuitate quidem, qua tunc inerat sancti Remigij, leuius aliquantulum habuit, ita vt clientulis eius & socijs spes esset recuperandæ salutis eius. Ipse autem vocatis Episcopis, qui simul cum eo venerant, Theodorico & Vuigfrido, postulauit vt testamenti sui faciendi copiam ei facerent, & adiutorium ei adhiberent. Quod cum perdolenter & lachrymabiliter valdè excusarent, valetudinē optatam in breui pollicētes futuram, ille animi industria, qua semper viguit, econtrà renisus: Dum tempus est, inquit, hoc fiat: multa nobis alia post hæc restant agenda. Ingrauiata est deinde infirmitas & inualuit: iamque anhelitus, intercluso faucium meatu, vitalium lassitudinem præmonstrauit. Tunc vocato notario, coram memoratis testibus testamentum suum ipse dictauit: res omnes, quas habuit, à sese, dū adhuc in bona viueret spe, abalienauit, dispersit, dedit pauperibus:

Rhemis la-
borat ad-
uersa vale-
tudine B.
Bruno.

Condit te-
stamentum.

ribus: quodque ordinandis exterioribus ecclesiarum Dei ædificijs congeffit, in breui secundum collatam sibi sapientiam, facta & corroborata cautione sua, congruè & professione sua dignè diuisit. Hoc qui legere ipse quærit, inferius scriptum in promptu habebit. Ingenium, quod mundo corde & iugi exercitatione politum dono Dei reddidit & illustre, illum, ut liquidò apparet in eius verbis, non defecerat in extremis.

CAP. XLIII.

Post hæc pauper Christi, collecta animi virtute, iterum semotim Episcopos aduocauit. Quibus assidentibus, & interioribus factis, hæc verba, gemitu exuberante & fletu inundante, profudit: Tria mihi videntur genera esse confessionis, quibus se cor hominis Domino Deo suo, renum testi, & scrutatori cordium patefacit: non ut ipsi, qui nihil non nouit, luciditè innotescat: sed ut ille, qui se parum nouit, veracius semetipsum agnoscat, & aut Deum in benefactis laudet, aut se in malefactis accuset. Hoc cum semper fieri debeat, (sic enim vigilare præcipimur, nè fur veniat, nè quando nobis incautis idamnum illaturus irrepat) tum pulsante Domino domus per infirmitatis molestiam, necessè est, ut mens se, quibus possit viribus, erigat: qua valeat intentione, iudici suo appropinquanti assurgat, sopitis terrenis desiderijs, spe ad superna flagret, bona perennia & si non meruit, minimè tamen desperet: sibi diffidat, in Domino confidat. Ecce fratres dilecti, sicut cernitis, pulsatur ianua pectoris mei: vocor ad reddendam rationem operis mei: si quid potestis, rogo, ferte præsidium, orationis vestræ porrigite manum. Incertus inter spem metumque feror: ut in neutram partem pronior inflectar, id verò enitendum est. Sed quæ sunt vires meæ? Misericordiæ remedium præstolor: in manu creatoris mei sum: de me quod ipsi placet ut fiat, expecto. Bonum est confiteri Domino: Confessio & magnificentia opus eius. Non enim aliquid boni, nisi ipso operante, fieri potest. Est autè quædam confessio, non peccata deplorans, misericordiam tamen implorans. De qua per Psalmistam ex persona Domini dicitur: Sacrificiū laudis honorificabit me, & illic iter, quo ostendam illi salutare meum. Hoc salutare, id est, Dominum Iesum, ore confiteor, & corde credo, quòd Deus illum suscitauit à mortuis. Hic omnes thesauros sapientiæ & scientiæ absconditos agnosco. Hunc Dominum Iesum nemo potest dicere, nisi in spiritu sancto. Ante illum est omne desiderium meum, & gemitus meus ab eo non est absconditus. Dixi, confitebor aduersum me iniustitias meas Domino. quod est secundum genus confessionis, lamentabile in peccatis. Tertium, quod commendat beatus Iacobus Apostolus: Cōfitemini, inquiens, alterutrū peccata vestra, & orate pro inuicem, ut saluemini. Hoc vobiscum domini & fratres mei, agere volo, hoc anxie quero. Spero autem, quòd aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.

CAP. XLIIII.

Deinde postquam his se coram Domino totū effudit, corporis & sanguinis Dominici sacramentum, virtutis eiusdem sacramenti non inscius, experiuit. Quod cum fuisset allatū, vir ille Domini quid animo senserit, toto corpore prostratus ostendit. Refectus autem hac vitali alimonia, spe validior, lectulo restitutus est, dies postquam nō minùs, quàm quinque, in eodem corporis languore & spiritus seruore permansit. Solenni verò die beatorum martyrum Gereonis & sociorum eius iam vergente, subitò mentis excessu raptus, Episcopis, Ducibus, Comitibus, & cunctis, qui aderant, luctum mouit ingentem, quia dissolutionem optatissimi corporis instare putabant præsentem. Ille, ut solebat, paululum conualescens, tumultum manu sedabat, fletus & rugitus adstantium mitigabat, maiores & hoc affatu vltimo digniores ex nomine vocabat, Nolite, inquiens, nolite fratres hac mea sorte tristari. Diuinæ animaduersionis iudicio cunctis mortalibus imposita est ista conditio, Non licet nolle, quod omnipotens sanxit ineuitabile. tristibus istis in breui lata succedunt. Illic non absumpta vita, sed mutata in melius, pergo, vbi viros longè plures & clariiores, quàm hîc vnquam viderim, citò videbo. Nec plura his locutus, lectulo fessā mox membra reposuit. Consuetum paulopost, luce adhuc integra, vespertinæ laudis officium, nocte iam profunda Completorium ipse cum fratribus consummauit, Domino Deo suo sanctorumque eius precibus sese quasi mox iturum attentius commendauit, iter suum magno illo viatico, sancto videlicet & vnico redemptionis nostræ pignore, muniuit, Episcopos, seipsumque & eos, qui præstò erāt, benedictione consignauit.

Tria genera confessionis.

Matth. 24.
Luc. 12.Beatus homo, qui semper est pauidus.
Psal. 91.
Psal. 110.

Psal. 49.

Coloss. 2.
1. Cor. 12.

Psal. 31.

Iacob. 5.

1. Iohan. 2.

Facta confessione percipit Eucharistiam.

Oratio eius sub mortem ad subditos.

signauit. Ità tremendam dissolutionis suæ horam animo intento ad creatoris sui imperium expectauit. Exin media nocte transacta, conuersus nisu, quo poterat, ad Episcopum Theodoricum, nepotem suum, Domine, inquit, ora. & mox inter psallentes Domino & orantes, nimiumq; flentes, spiritum exhalauit. Quod in illo non potuit mori, redditum est creatori: Corpus autem eius exanime, sicut ipse uiuus præceperat, eodem die, id est, quinto Idus Octobris, indefessi eius comites leuatum in feretro transferentes, octauo postea die ad augustam sedis eius metropolim Coloniam peruenerunt. Quorum adhuc nonnulli iureiurando & mirum in modum affirmando testantur, in illo longo itinere nullam penè lassitudinem aut laboris molestiam se sub tanto onere pertulisse. Vndè autem ibant, quocumque ibant, quasunque gentes, quasunque terras attigerant, omnes mirabiliter huius, ut eorum verbis utar, digni Deo viri merita in rempublicam, in Imperatorem, in Reges, in principes, in omnem populum eximia, qua quisque facultate poterat, æstimabant.

Migrat à corpore.

Notare admiratione dignam.

CAP. XLV.

IAm verò cum eiusmodi exequiæ Coloniam aduentarent, & hoc per omnem regni Lorarici populum fama nimis odiosa dispergeret, ità dissoluti sunt omnes, præsertim sanctissimæ sedis illius & Ecclesiæ alumni, quasi discessus tanti pastoris & obitus, eiusdem esset Ecclesiæ funus. Nam secundum amplitudinem prioris consolationis, tunc inualuit vis & magnitudo doloris. Flebant igitur omnes, plerique donec in eis exiccarentur lachrymæ: multi congelatis membris attoniti, in tanta orbitatis huius miseria semetipsi viuere oblitri sunt. Ante omnes ludum se lachrymisque, magis autem interno dolore cordis affecit, qui hunc patrem patriæ præ cæteris amauit, Folcmarus memorabilis probitatis & industriæ Diaconus, ac prudens fidelisque huius sanctæ Ecclesiæ protus & œconomus, quo nomine eum ipse pater, utputa vicarium suum, & sibi in omni negotio coniunctissimum, honorare consuevit. In quo solo tunc omnium desolatorum ora, oculi, & animi versabantur: quorum certè omnium voluntate atque desiderio iam electus, licet nondum designatus, fuerat præsul. Huic pater pius absenti, quod eum nôset ex nomine, res suas omnes egenis & ecclesijs Episcopij sui distribuendas, præsciis (credo) futuræ successionis, summo studio delegauit.

Mors eius summo oes dolore affecit.

CAP. XLVI.

Est prope muros ciuitatis ecclesia, structura quidem & operè humilis, sed Apostolorum nomine, in quorum ueneratione consecrata perhibetur, insignis. In ea depositum pastoris sui corpus exanime, sacerdotij velabant insignibus: quo paucis, nisi Episcopis & quibusdam secundi ordinis sacerdotibus, patebat accessus. Inde mox eleuatum, Clerus & populus cantum planctumque permixtum ingeminantes, in ecclesiam beatissimi Petri Apostolorum principis, ubi sedes erat venerabilis, detulerunt. Noctem illam celeberrimè in vigilijs & psalmodijs, vix refocillatis corporibus, in somnem duxerunt. Manè autem factò, conuenit vniuersa ciuitas, & eorum, qui de diuersis prouincijs & regnis subita fama exterriti aduenerunt, innumerabilis multitudo. Adfuit Treuirensis Archiepiscopus, & Leodiensis antistes. Procefferunt in medium Episcopi Theodoricus & Vuigfridus, testes vltimæ sanctionis eius & legationis, quam filijs suis ibidem Deo militantibus misit. Lectum est testamentum eius in presbyterio venerabili, ante altare sanctissimi Petri: recensita sunt & ea, quæ pio quidem & sollicito in Dei rebus animo rogauit & iussit, sed scribenda non censuit: videlicet ut anno illo toto per singulos dies nunquam minus, quàm libra denariorum integra, in vsu pauperum erogari deberet. Deindè secundum postulationem & desiderium cordis eius, quo flagrabat in extremis suis, suatum est Clero sanctissimo, ut volenti animo corpus eius transferri permetterent ad monasterium monachorum, quod in honore sanctorum Pantaleonis, Cosmæ & Damiani atque Quirini, extra vrbis muros non solum tunc construxit, sed adhuc vsque consilio & prouidentia sua construit, & ordinare non cessat, gubernante Deo insignia bonæ voluntatis eius per sanctorum merita: quorum illuc & reliquias aduexit, & patrocinia sibi religiosa & sedula supplicatione prouidit. Assenserunt promptissima voluntate omnes ad omnia, quæ imperauit: solum illud difficilimè persuasum est, ut de summo sacratissimæ sedis eius loco corpus abduceretur exanime. Lugebant quasi iterum destituti, non audentes post longam deliberationem, vel in hoc resistere eius gloriosissimæ uoluntati.

Ecclesia sanctorum Apostolorum Colonia.

Benignitas eius in pauperes.

Construxit monasterium S. Pantaleonis &c.

Corpus ei^h
humatur in
ecclesia S.
Patalconis.

Deductus est ergò pastor ab ouibus: dici non potest, quibus lamentis & questibus sepultus est in ecclesia beatorum martyrum, quartodecimo Calendas Nouembris. Vbi vsque hodiè perspicuè monstratur, quantus fuerit in oculis bonorum omnium. Quem posteaquàm amiserunt, qualis fuerit, & boni & mali lucidiùs agnouerunt. Frequentant locum sepulturæ eius, certatim memorant quid fecerit, quid docuerit: qualis vixerit, qualis obièrit. Modò pro illo orant, modò vt ipse pro se orare dignetur, rogant: signa nõ quærunt, vitam attendunt, doctrinam recolunt, futurum in eo aut sibi, aut posteris suis magnum aliquid pollicentur. Deniquè omnes eius monumentis sicut olim per viuum, ità nunc per mortuum ad Dei laudem & gloriam excitantur.

Epitaphiũ
eius.

Fundite corda preces, lachrymosas mittite voces:

Eccè pater patriæ conditus in silice.

Regia progenies, terras memoranda per omnes,

Bruno pacificus, vir bonus atque pius.

Archos antistes, cui clara Colonia sedes,

Visus erat cunclis charus vbiquè bonis.

Offendit tenebras lux viuacissima tetras,

Inuida lingua tacet, laus modò vera placet.

Non fuit hic mundus tam raro munere dignus:

Raptus ab hoc næuo, iam fruitur Domino.

Idus Octobris quinto præsul duodenus,

Vitæ concessit, spes comes alma fuit.

VITA B. IACOBI ALEMANNI DOMINICANI, AVTHORE IOHANNE ANTONIO FLAMINIO.

Octobris II.
Cap. I.
B. Iacobi
patria.

Patrie eius
encomion.

Optima li-
berorũ edu-
catio.

Cap. 2.

Roma san-
guine Apo-
stolorũ Pe-
tri & Pauli
consecrata.

B. Iacobus
Romã pro-
ficiscitur.

VIMA Germania ciuitas est. Hanc beati Iacobi patriam perhibent, cui Alemanno cognomen est inditũ, viro hac nostra arate, religione ac vitæ sanctitate memorabili. Ortum ex honesta familia duxit, patre Theodorico: qui quidem vitæ integritate ac moribus sanctissimis, magnum filio adiumentum attulit, vt in talè euaderet, qui non suæ tantũ familiæ, verũ etiam patriæ ac religioni, in qua enituit, & præsentì seculo splendori atque ornamento esse posset. Patrẽ ipsum accepimus cibi ac potũs fuisse parcissimi, ac magno in rebus omnibus per totum vitæ cursum fuisse vsum temperamento: quod maximè testatur vitæ longitudo. nam centesimum ac tertium implẽsse annum memorat, corpore ità recto ac firmo, vt iuuenũ esse solent, vt nec baculo vti opus esset, nec exarmatas dentibus, quæ prima senescentium iactura esse consuevit, fauces haberet. Liberos suos vtriusq; sexũs ad religionem præcipuè instituebat. Quare frequẽter ipse ad officia diuina & conciones sacras adducebat, atq; ità assuefaciebat, vt nihil facilius aut libentiùs agerent. Quæ quidem tam diligens institutio quantam vim habuerit, vel ex beato Iacobo, cuius vitam scribimus, licet conijcere.

Agebat is annum atatis quintum atque vigesimum, cum cœpit illum ingens visenda vrbis Romæ desiderium, quòd eam sciret esse Christianæ religionis caput ac sedem, quam principes Apostolorum Petrus & Paulus suo martyrio consecrassent, & tot Christi athletarum certamina illustrem fecissent. Patrem igitur, quem mira pietate colebat, summis precibus orauit, vt se sineret eò proficisci. Aegrè pater, nec sine multis lachrymis tandem permisit, vt iret. Dolebat enim obsequentissimum filium à se diuelli, ad tam longinqua loca tendẽtem. Tamen quòd pia causa iuuenis animum mouerat, nec iustis assensum votis denegandum arbitrabatur, exorabilem sese præbuit. Pronolutus igitur ad genua patris, inter fratrum, sororum, ac propinquorum fletus, quibus ob eximias dores erat charissimus, supplex petijt, vt sibi benediceret: & sic abiijt. Initio Quadragesima Romam peruénit, & priusquàm aliò diuerneret, celeberrimum toto orbe diui Petri templum inuisit. Ibi autem ad Dominicam resurrectionem commoratus est, quo quidem tempore nullã neque intra, neque extra vrbis muros

muros eodem reliquit, quam non adierit, tanto fruens gaudio, quantum verbis confes-
qui nemo posset. Post Dominicam resurrectionem cepit illum desiderium in regnum
Siciliæ proficisci. Venit igitur Neapolim. Tunc fortè Rex Alphonfus bellum gerebat, ^{It Neapo-}
sub quo militare decreuit. Credo diuinitus factum, vt iuuenis optimus militari com- ^{l m.}
mercio grauitè flagitijs offensus, quæ militiæ maximè vigent, consilium salubre de-
mum caperet, vt tutiorem viuendi rationem iniret.

Ad eam igitur militiam admissus, merere cœpit, nihil de sanctis moribus, aut de ^{Cap. 3.}
pristina consuetudine sua remittens. Multa ibi videbat, quibus valdè offendebatur. ^{Militat Al.}
Quarè occasionem demum indè abeundi ex re leui ac penè ridicula inuenit: quam ^{phoso Regi.}
ipse iam senior factus, & monasticâ degens vitam, narrare solebat. Mos est militibus,
præcipuè belli tempore, de raptò viuere, & frequenter prædas abigere, nec etiâ ami-
cis parcere: de quorum prædijs solent equis pabula rapere, gallinâs & alia esculenta
aut vi, aut furto surripere. Ijs grauitè modestissimus iuuenis & alieni abstiniens offen- ^{Vide singu-}
debatur, & commilitones suos liberius increpabat. Illi autem deridere iuuenem, & ^{larem inte-}
accusare tanquàm superstitiosum. Et quia raptis nullo pacto velle vti animaduerte- ^{gitatem in}
bant, dolo eum circumuenere. Ingressi sunt in quodam oppido Iudæorū synagogam ^{milit.}
quidam eius amici cõmiliones, & ex lampade, quæ ibi ante Mosis libros die noctuq;
ardebat, oleum vel surripuere, vel se surripuisse finxerunt: ex horto quodâ brassicam
(vulgò caules nuncupant) quam optimè conditam, illi horum omnium inscio appo-
suerunt. Cùm autem ita simul vesceretur, & eo cibo valdè delectari videretur, ridere
conuiuæ cœperunt. Quarèns ille, quæ tanti risûs causa foret, audit brassica se vesci ex
horto quodam surrepta, quæ oleo Iudaicæ lampadis condita esset. Non posset dici,
quantoperè sit ea re offensus. Tum demum decreuit prorsus militiâ relinquere. Qua-
rè compositis rebus suis, & impetrata abeundi facultate, Capuam venit.

Ibi nactus est Campanum ciuem, præclarū virum, iuriconsultum & equitem. Qui ^{Cap. 4.}
vbi iuuenem conspexit forma præstanti, atque, vt ex clara indole & lineamentis oris
colligebat, probum, miro illius desiderio tactus, & apud se retinere maximè cupiens,
percontatus est, num in suo veller cõtubernio residere. Annuit ille, & apud eum mo- ^{Caput ser-}
ratus est quinquennium tanta fide ac morum integritate, vt eum patronus æquè ac ^{uit cuidam}
filium diligeret atque tractaret. Verum exacto iam quinquennio, immisit illi Deus ^{iuricon-}
ingens desiderium in patriam redeundi, & genitoris senioris memoria multo vche- ^{sultò.}
mentiùs, quàm antea, illum stimulare cœpit ad reditum. Sciebat enim patrem iam
esse admodum senem, putabatque ingenti videndi filij desiderio teneri, cuius disces-
sum ægerimè tulisset, seque iam tot annos procùl à patria tanto terrarum spatio di-
uisum abfuisse: rationem sibi patriæ pietatis habendam. Cùm igitur abire decreuis-
set, consilium patrono aperuit. Ille autem, qui eum amaret vt filiū, & cuius diū fidem
eximiam expertus esset ac integritatem, non dici posset, quantum ea re turbatus fue-
rit: nec vllò pacto volens eum dimittere, ea cœpit omnia dicere ac polliceri, quæ pos-
sent abire volentem retinere, nisi certa illi fuisset abeundi sententia. Iuuenis autem
contrà orare obtestarique, vt sibi iustissimis de causis, quas afferebat, abire salua eius
gratia liceret. Sed nihil proficiebat. ille enim pertinaciter in proposito perstabat, &
rogabat nè se desereret. Fluctuabat animus iuuenis, & præter modum angebatur,
quod intelligebat oportere se tandem clam discedere. neque enim impetrare pote-
rat, vt liberè discederet.

Cùm igitur hoc sapiùs, sed nequicquam, tentasset, demum vel inuito patrono, sed ^{Cap. 5.}
furtim, abire decreuit. Obseruauit igitur opportunum ad id tempus, & relictis meli- ^{Mira homi-}
oribus indumentis, quæ à patrono acceperat cum pecunijs, quas idem illi persolue- ^{nis probitas}
rat, & resumptis vestibus atque pecunijs, quas secum ipse attulerat, habita priùs ante ^{& innocen-}
Christi effigiem, quam in cubiculo habebat, diligenti oratione, vt propitio numine ^{tia.}
discederet, abiit. Tandem Bononiam peruénit, & ingressus diui Petronij celeberr- ^{Isti Petro-}
num templum, quod in ipso ciuitatis foro est amplissimum, orauit, ac Deo gratias ^{nij Vita ha-}
egit, quod sospes eò peruenisset. Erat illi in animo, in Germaniam reuerti ad genito- ^{betur supra}
rem, sed rem Deus aliter instituerat. Nanq; in ea vrbe quidam ex comitibus, qui cum ^{Oci. 4.}
eo venerant, hortati sunt, vt stipendia ibi faceret, & sub quodam Thoma Tartario
militaret. Conditionem igitur accepit, atque in ea vrbe remansit. Incredibili autem ^{Bononiæ}
voluptate afficiebatur, cùm tot ibi fratrum collegia cerneret: quorum loca quoti- ^{dat operam}
diè frequentabat, præcipueque diui Dominici templum, vbi maximè versabatur, ^{milit. a.}
tanquàm quod erat futurum, præsigiret. Ità paulatim & patris & patriæ oblitus est,

nec iam aliud cupiebat quicquam, quam in eo monasterio vitam agere.

Cap. 6.

Tali igitur incensus desiderio die quadam, ubi illuxit, ad eadem diui Dominici venit, suum consilium cum eo communicaturus, qui primus factus esset obuius, & facturus quicquid ille consulisset. Fortè fortuna opportunè admodum incidit in ipsum monasterij præfectum Nicolaum Carbonellum Catalanum, concionatorem eximium. Ad cuius genua prouolutus, rogauit ut sibi cupienti maximè Deo famulari, consilium & opem afferret. Attulit ille continuò salutare cõsilium, & facienda oratione, quæ ex illius ore diuinitis manabat, accensum iam per se iuuenis animum sic inflam-
mauit, ut sublata omni mora, petierit in cõsortium Prædicatorum admitti: quod postero die consecutus est. Erat beatus Iacobus literis mediocriter eruditus, & annu-
agebat quartum atque trigésimum, quando monasticã vitam ingressus est. Qui cum inter alias animi plurimas dotes præcipuè mitis ac mansuetus esset, consistere in hu-
milimo gradu voluit, & ex eorum esse grege, qui Conuersi vulgò nuncupantur. Sed
exceptus est mira omnium lætitia, quasi præfagientium, qualis quantusq; iuuenis ille
euasurus esset. nec quicquam sefellit opinio. Siquidem continuò totum se Deo tra-
didit, nec quicquam omisit, quod ad verum illius cultorem pertinere. Magistro ty-
ronum, quos nouitios appellant, præcipuè vacabat: quem frequenter supplex ora-
bat, ut se instrueret, ac ea doceret, quæ sibi præcepta religionis ac instituta patrũ pan-
derent. Quo studio atque solertia breui mirè profecit, charusque omnibus & admi-
rabilis esse cœpit.

Amplecti-
tur S. Domi-
nici institu-
tum.

Cap. 7.
Præclara ei
humilitas.

Ad eò autem mitis, ad eò mansuetus erat, ut cum omnibus sanctior esset, omnibus se deteriore putaret: quæ res tum maximè patuit, cum decurso iam anno, de patrũ iudicio ac voluntate dubitauit. Nam ad genua singulorum prouolutus, rogabat ne suis offensi criminibus, à suo contubernio & societate se repellerent. Verba autem illa, quibus uti profitentes inirant vitam solent, ad eò tenaciter menti illius adhæse-
rant, ut nulla diei elaberetur hora, in qua eorum non reminisceretur. Quæ autè pro-
fitendo promiserat, tam exactè, tamq; constanter seruabat, ut mirabile omnibus obe-
dientia, paupertatis ac patientia exemplum foret. Pudicitiam vsque ad exitum vitæ
seruauit, ut nihil illo purius ac mundius conspiceretur. Nam præterquam quod suum
corpusculum asperrimè domitabat, vigilijs quoque, orationibus, ieiunijs & alijs mul-
tis macerabat modis: oculos suos diligentissimè custodiebat, ne quid intueretur, quod
ad libidinem prouocaret. atq; ob eam rem nunquam ociosus erat. Nunquam illum
sine negotio dies, nunquam nox inueniebat. Quod si quãdò egredi in publicum co-
gebatur, impensè Deum rogabat, ut se custodiret, & suos auerteret oculos, ne vani-
tatem cernerent, quod sciebat solere per fenestras mortem ingredi. Quod si quãdò
uestigium aliquod fortè libidinum excitabatur, continuò Christi cruciatus in enarra-
biles ad memoriam reuocabat: quo quidem tanquam subito imbre, illud quicquid
erat incendij restinguebatur.

Egregia pu-
dicitia.

Ierem. 9.

Cap. 8.
Insignis
obedientia.
Philip. 2.

Sed inter plurimas virtutes, quibus exellebat, præcipua erat obedientia. Recor-
dabatur enim semper Christum vsque ad mortem factum esse obedientem. Quæ
res quidem ad eò promptum reddebat illum ad parendum, ut sapissimè iussa præue-
niret, & nondum benè auditis, quæ sibi mandabantur, tanquam audiisset, illa con-
tinuò exequi festinaret. Afferam huiusce virtutis memorabile exemplum. Præfectus
monasterij Michaël Holandinus, per monasterium ducebat magnum quendam arti-
stitem. Incidit fortè in beatum Iacobum, & conuersus ad præsullem: Vides ne huc?
inquit. Mira vitæ integritate inter nos effulget, in quo præcipua virtutum enitet obe-
dientia. Huius rei mox, si velis, periculum faciam. Annuit præsul. Præfectus igitur ac-
cessit ad se beato Iacobo. Fili inquit, opus est, ut sublata omni mora, vsq; in Galliam
te ad Parisinam urbem conferas magni enim momenti litera tibi eò sunt perferen-
dæ. Latus ille, repente. Præsto adsum pater, inquit. Sed licet ne statim me in cubicu-
lum meum tendere, ut baculum ac pileum sumam? Stupuit artistes ille, nec satis mi-
rari poterat incredibilem in re tanti momenti promptitudinem. Cuius quidam Bo-
noniensis aliquot ex cœnobitis diui Dominici ad villam vrbi propinquam inuitaue-
rat, præcipueq; rogauerat, ut beatum Iacobum secum adducerent. Profecti igitur cum
iam pransi essent, vnus ex patribus, qui primum ibi locum tenebat, ut summa illius
obedientia periculum faceret, iussit ut accepta funda (est autè id rete) ad propinquum

Illustris eius
obedientia
exemplum.

Aliud.

* Rhenum iret piscatum: Paruit ille continuò, & vno iactu mirandam pisculorum vim cepit, ita ut omnes obstupescerent, sed id cuncti illius obedientia adscriperunt.

Quem ad-

Quemadmodum cum praefectus monasterij quadam die illi iussisset, ut ad quarendum panem festinaret. Nam tum forte quandam in vitro effigiem pulcherrimam pinxerat, (vitreas enim fenestras optimè concinnabat) & ut colores vitro tenaciùs inhaerent, in paruo furno ex more posuerat: quæ res eius presentia maximè indigebat. At tamen potiùs esse parendum suo praefecto ratus, sacculum arripuit, & ad mendicandum panem sese contulit. Reuersus post multas horas, tam benè decoctos in pictura colores offendit, ut nunquam aliàs meliùs illi ars successerit.

Erat admirabilis quoque in eo charitas. Nihil putabat antiquius, quàm præcipuè ægotatibus in monasterio in seruire: qui quidem illius presentia & ministerio ita recreabantur, ut non dubitarent se mox omni ægritudine leuandos. & certè pleriq; leuabantur. Quòd si qui fortè obibant, & ipse eos ex more lauabat, & proprijs humeris efferebat. Quare ea resedit in animis hominum opinio, ut minimè dubitent nunc vita sanctum faciliè ægotantibus, si inuocetur, ad futurum, quòd tam promptam operam quolibet morbo laborantibus viuens exhibebat. Id ita esse, multis quidem exemplis postmodum comprobabimus. Ad hanc verò eximiam virtutem amplectendam lenissimis verbis & efficacissimis assiduè alios hortabatur, eratque ipse præclarum omnibus specimen & exemplar. Solus deinde orationi & contemplationi totus erat intētus, Deumq; assidue pro viujs omnibus atq; defunctis precabatur. Frequenter primus omnium ad nocturnum officium surgebat: quod ubi celebratum erat, angulum quempiam remotiorem ac secretiorem deligebat. Ibi totus mente & corpore Deo vacabat. Nullus autem elabebatur dies, in quo præcipuè Christi gesta non recenseret, & multis cum lachrymis diròs eius cruciatus acerbissimamq; mortem repeteret. Cum verò iam multum orasset, & finem faceret, illud deniq; dicere solebat: si.

Gloria tibi Domine, qui natus es de Virgine: succurre mihi hodiè, cum patre & sancto spiritu in sempiterna secula, Amen. Et ad gloriosam Virginem, quam præcipuo cultu veneratur, conuersus, aiebat: Aue Regina cælorum, pro salute mea & omnium fidelium. Deinde ad sanctos omnes sese cõuertens, dicere solebat: Sancti Dei omnes &c. Postea verò ad omnes ecclesiæ aras accedebat, ibique à beata Virgine incipiens, orabat. Cum verò iam illucesceret, totum officium suum horarium vsq; ad vespertinum celebrabat: & ubi sacris altaris, quam Missam dicimus, semel aut sæpiùs, prout ocium dabatur, interfuert, ad opera manuum, quorum penè in omni genere monasterio erat vtilissimus, reuertebatur, ut sic diuinis functus, paratior esset ac expeditior, si quid sibi agendum maderetur. Sed nullam orationem suauiore sibi ac incundiorem promebat, quàm Dominicam. Tunc enim putabat sibi os melle ac omni nectare compleri.

Semper autem sancti aliquid ubi finem orandi fecerat, meditabatur, nec vllum sinebat tempus elabi vacuum: habebatq; illud frequens in ore, Qui non laborat, non manducet. & insuper illud addebat: Multa mala docuit ociositas. Taciturnitatis verò tantus erat cultor, ut nunquam, nisi vltus exigeret, loqueretur. Sed & patientiæ atque constantiæ memorabile erat exemplum. Tres grauissimas ægritudines passus est, quas intensi dolores exacerbabant. Eas tamen ita dissimulauit, adeoq; patienter tulit, ut nunquam à consuetis actionibus fuerit retractus, nec alicui, quæ pateretur, prodiderit. Erat præterea mirè affabilis, placidus omnibus, salua grauitate, charus atque amabilis, ac plurimarum virtutum splendore monstrabilis. Qua fama impulsus illustris princeps Calabriae Dux, qui postea Alphonus secundus Siciliae Rex fuit, cum Bononiam profectus, diui Dominici sepulcrum viseret, beatum etiam Iacobum videre voluit: quem nunquam antea sibi visum, ubi cum multis alijs cõnobitis ad se venientem conspexit, statim cognouit, & honorifice salutauit, & amplexus est ac rogauit, ut pro se Deum precaretur, ut posset incolumis in patriam & ad genitorem suum reuerti, & factus est vni compos. Ad tantum autem sanctitatis gradum euaserat, ut caelesti circumfusum luce orantem noctu multi viderint. Infestum quidem per omne tempus demonem habuit: sed eius dolos, hucusque latentes expertus est; deinceps verò aperto Marte multa cum eo certamina habuit. Nam fustibus sæpè orantem cecidit, & alijs mille vexauit modis: semper tamen athleta fortissimus victor euasit. Mirifice autem post discessum demoni caelesti luce, quam diximus, recreabatur, & voce Angelica. Adhortans enim de cælo missus Angelus, sic cum alloquebatur: Serue Dei, esto fidelis vsque ad mortem. Expecta Dominum: viriliter age, & confortetur cor tuum. Ingentia sunt enim, quæ tibi pro paruo labore atque certamine præmia proponuntur. Ità melior in dies & sanctior fiebat.

Aliud.

Cap. 9.
Eximia charitas.

Studium præcandi & contemplandi.

Meditatio vitæ & passionis Christi.

Mariam virginem & sanctos Dei frequenter inuocat.

Cap. 10.
2. Thess. 3.
Ecclesi. 33.
Silentium.
Patientia rara.En quæti eum facit tantus princeps.
Dæmonem valde infestus est.Angelus eum confirmat.
Psalm. 26.

Cap. 11.

Signo Crucis fugat dæmonem.

Die quodam conatus est dæmon illum ab oratione retrahere. Orabat autem ad aram diui Vincentij post Completorium. Venit igitur hostis antiquus in veste cõscisfa, & ad pudenda vsq; subducta, vnicum habens in fronte vt Cyclops oculum. Vbi verò illum beatus Iacobus adspexit, signo se salutiferę Crucis armauit, & statim dæmon euanuit. Nocte autem quadam post celebratum nocturnum officium, cum ad aram beati Antonij, quod remotior erat & obscurior, orãdi causa se recepisset, dæmonum caterua specie lætantium cum tripudio ingenti ad eum venit. Miratus ipse tantam in eis læritiam, audacter ad se vocatos per sacrosanctum Iesu Christi nomen iussit, vt sibi tantę lætitię causam promerent. putabat enim, quod erat, eos vel patrãsse ingens aliquid malum, vel quod mox patrandum foret, tantoperè lætari: nec eum fefellit opinio. Responderunt igitur, se idcirco adeò lætos esse, quod postero die ciuium seditione ingens strages edenda esset. Quod vbi beatus Iacobus accepit, continuò ad Deum cõuersus, multis cum lachrymis ciuium pacẽ ab eo impetrauit & vrbs tranquillitatem. Cumq; ab oratione surrexisset, & cubiculum suum esset ingressus, quieturus aliquantulum, ingentem ibi offendit teterrimorum coruorum multitudinem, crocitantium, & vnguibus ac rostris sese impetentium. Ille verò signo se Crucis repente munivit, & dixit: Deus in adiutorium meum intende. quibus verbis fœdissimæ alites continuò euanuerunt. Sed quo magis illum dæmones infestabant, & oppugnare conabantur, tanto illum ad certamina fortiolem & alacriorem Deus reddebat.

Precib' suis auertit ciuium seditionem.

Psal. 69.

Cap. 12.
2. Cor. 12.
Rapitur extra sese.

Raptum illum aliquandò in cælum Pauli more, accepimus. Nam cum se die quadam orationi dedisset, sensit continuò sese auferri, & tanquam cadauer corpus suum relinqui. Putauit autem sese in quendam amœnissimum locum esse perductum, vbi ex variorum florum adpectu & odore incredibilem voluptatem caperet. Ibi se mirificos audisse concentus, & omnia, quæ ad explendam voluptatem pertinerent, vberimè fuisse. Ingressus est eo fortè momento temporis, illius cubiculum ex cœnobitis quidam, qui vbi iacentem ac veluti mortuum vidit, exclamauit continuò, & rem Præfecto monasterij trepidus nunciauit. Accurrit ille cum caterua fratrum: qui eum statim, vt mos est, conficere cœperunt, & aquam in faciem iacere, & omnia experiri, quæ circa exanimatos fieri solent. Respuit ille tandem, velut ex graui quodam sopore excitatus, & conquestus est grauiter, quod se incredibili suauitate ac voluptate priuassent.

Cap. 13.

Illustre miraculum.]

Aliud.

Cap. 14.

Sub mortẽ facit suo Præsidenti omnium peccatorũ generalẽ confessionem.

Feliciter è corpore decedit.

Prodigijs multis claruit adhuc viuus, è quorum numero quædam referam. Quidam Bononiensis sacerdos optimus, cui Hieronymo Auiolo nomen fuit, beato Iacobo familiaris & charus admodum erat. Is fortè in grauem incidit valetudinẽ, vt minima de eius salute spes esset. Misit ille, qui beatum Iacobum ad se perduceret. Venit continuò, vt erat benignus omnibus & expositus. Cumq; se mutuo salutassent, & dulci colloquio paulum se recreassent, rogauit beatus Iacobus, vt omnes cubiculum egredierentur. Quod vbi factum est, continuò cœpit orare, ac pro salute sui familiaris precari. Mox assurgens, à capite agrotantis ad pedes dexteram suam leniter duxit. Miram rem afferam. Prout manum per corpus ducebat, ita repente ex illis partibus fugabatur morbus, vt subsecuta sit sanitas. Eiusdem sacerdotis soror grauiter agrotauit: sperauit eandem opem, quam in fratre fuerat experta. Igitur ad se accitum rogauit, vt suis apud Deum precibus sibi adiumento esset. Ille verò, habita breui oratione, frontem agrotantis Cruce signauit, & sospitem extemplo reddidit.

Venio nunc ad eius felicem obitum: Annos erat natus quatuor & octoginta beatus Iacobus, cum in valetudinẽ incidit, quæ illi suprema fuit. Intelligens ipse finem aduenisse suę vitæ, vocauit ad sese illum, cui agrotantium cura commissa erat, & ait: Ego, frater, iam delibor, & tempus meæ resolutionis instat. Proin rogo te, huc voces insignem doctrina & religione virum magistrum Vincentium Castronouensem, monasterij huius Præfectum, cui delicta meã generaliter confiteri volo. Quod vbi fecit, & plenam remissionẽ ex more affectus est, accessit ad eum ex cœnobitis vnus, cui Dionysio fuit nomen, cui inestina fluebant, spei ac fidutiæ plenus, & ait: Dilecte frater, tu quidem ad patriam properas, ego autem atroci morbo hic crucior: nec cantare possum, nec concionari. Sed te per Deum rogo, ad quem tendis, vt cum illi iunctus fueris, memineris mei, ac tuis precibus hanc à me molestiam depellas. qui se quidem id facturum spondit. Cum autem ad vltimum deuenisset, priusquam expiraret, ipse sibi manus deceter & pedes cõposuit, & ita felicem efflauit animã. Continuò autem color, qui morienti, vt solet, abierat, & vultus quædam hilaritas, & per totum

totum corpus candor eximius redijt, & claritas admirabilis, vt nulli dubium efferet, quin rectà in cælum migrasset. Is autem, cui intestina, sicut modò dixi, fluebant, quique illius opem paulò antè petierat, accedens ad eius cadauer, & multo cum fletu amplexatus, cœpit promissa reposcere, & rogare vt sui memor esset. Nec promissam ille opem distulit. nam priusquam inde abscederet, sese diro prorsus liberatū morbo sensit. Obijt autem beatus Iacobus anno ab aduentu Christi millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, quinto Idus Octobris.

Sanatur
morbidus.

Statim autem per totam urbem visa est vox diuinitus diffundi, quæ cunctos mone-
ret, vt si sanctum virum, qui obisset, cernere vellent, continuò ad ædem diui Dominici concurrerent. Repentè autem tota confluit ciuitas, seque felicem putabat, quicunque sacrum cadauer posset contingere. Puellus ibi annorum trium, qui nec firmis adhuc gressibus consistere, nec loqui poterat, per confertam multitudinem, & per medios psallentes patres ad sanctū cadauer diuinitus euasit: cumque illud tetigisset, stupentibus omnibus, & firmiter gradi, & rectè loqui cœpit: domumque profectus, stupentem nouitate rei matrem admonuit, vt ad ædem diui Dominici properaret, & sancti viri corpus viseret mox sepeliendum. Præfectus verò monasterij cum cæteris patribus, cum eum sepulturi essent, communi sententia diuerso in loco sepelire decreuerunt, nè cæteris commiseretur cadaueribus: cum sic multorum, qui cum sanctitatis opinione decessissent, permixtione & confusione cadauerum, memoria perisset. Separatim igitur eum in loco tumularunt, quod paruum Capitulum appellat. nec ibi diu perstitit. Nam cum incredibilis quotidie magis fieret ad eius sepulcrū populi concursus vtriusque sexus, & insolitū esset ac indecens, fœminas ad eam partem monasterij ingredi, vbi sepultus erat: necesse fuit post diem octauum, permittente id Bononiensi Antistite, in ecclesiam transferre, & ad aram diui Thomæ sepelire, sic integrum & incorruptum, ac si tunc primū expirasset. Vbi verò sepultus fuit, penè infinita secuta sunt prodigia, quorum partem aliquam commemorabimus.

Cap. 15.

Miraculum
ad contactū
corporis ei'

Quidam Bononiensis mercator filium habebat infantem, vtpotè anniculum: qui cum grauissimè ægrotasset, expirasse putabatur. nullum enim in eo vitæ signum apparebat. Parentes igitur mœstissimi, confugientes ad opem beati Iacobi, cuius modò extincti fama sanctitatis erat celebris, vouerunt, si puer reuixisset, beati se Iacobi, hoc est, Prædicatorum vestitu illum induturos. Continuò igitur oculos infans aperuit, atque conualuit: tabellaque ad sepulcrum beati Iacobi appensa est, cum inscriptione tali: Hic puer extinctus erat, sed meritis beati Iacobi reuixit. Mulier quædam desperata iam salute, & sacro inuncta oleo Christiano more, mox animam exhalaturā videbatur. Propinqui eius, beati Iacobi opem implorârunt, & mira res cōtinuò secuta est. Nam quæ loqui paulo antè non poterat, caput extulit: &, Deo, inquit, gratias ago, qui beati Iacobi meritis me à morte reuocauit. Vir clarus vita, literis & religione Hieronymus Bononiensis, ex diui Dominici Prædicatoribus, fortè concionabatur, & beati Iacobi sanctitatem & prodigia multa, quæ ad merita illius testanda quotidie Deus edebat, quibus æquum erat laudibus efferebat. Aderat concionanti Bononiensis quidam ciuis, qui filium domi reliquerat grauissimè ægrotantem. Is accensus talibus, atque in magnam spem arrectus, Deum rogare cœpit, vt beati Iacobi meritis præsentis ægritudine puerum suum liberaret. Factus est continuò voti compos, & postero die sospes cum patre epulatus est.

Mutatur
eius sepul-
tura post
octauū diē
ob populi
& mira u-
lorum fre-
quentiam.
Cap. 16.

Infans, nun-
cupato à pa-
rētibz vo-
to, reuiu-
scit.

Irēm scemi-
na.

Præclarum
miraculū.

Bononiensis matrona legerat ad idem sepulcrum in tabella, quædam monachum vehementissima febre beati Iacobi meritis esse liberatum. Hæc sororem habebat, iam tres menses tertiana & ingenti dolore capitis laborantem. Inuocauit illa beati Iacobi pro sorore auxilium, & statim conualuit. Alia quoque matrona, centesimum transgressa annum, diro & pudendo morbo laborabat: tacto illius sepulcro, liberata est. In eadem ciuitate puella dolore graui, qui totum corpus inuaserat, iam quatuor menses laborauerat. Magna fiducia impetrandi eius opem implorauit, & consecuta est. Nam statim absque vilius adminiculo surrexit è lectulo, & die postero eius sepulcrum inuisit. Bartholomæus Genuensis, Ordinis Prædicatorum, monasterij Saonensis Præfectus, in grauem Bononiæ febrem incidit. Qui admonitus à comite suo, vt ad beati Iacobi auxiliū confugeret, confugit, & confestim conualuit. Paulus etiam Boëmus, eiusdem Ordinis, Bononiæ studens, & ipse grauissima febre laborabat, futura iudicio mediocrum diuturna. Dolorem præterea capitis iam nouem annis patiebatur. Is ad beati Iacobi opem confugit, & extemplo vtraque molestia liberatus est.

Cap. 17.

Aliquot mi-
racula.

Vincentius Soncinenſis in eodem monaſterio ex eorū numero, qui Conuerſi dicuntur, familiaris admodum beato Iacobo fuerat, & morientem in ſuo gremio fouerat. Is fortè in grauiffimam febrem inciderat, ad eò vt ſe non poſſe diutiùs viuere putaret. Beatum Iacobum precatus eſt, vt ſibi adiumento eſſet, & extemplo affuit. Quidam ex agro Bononiienſi, cui Magacaro fuit nomen, & ipſe grauiter febricitans, beati Iacobi auxilium inuocans, ait: Si vera ſunt, quæ de tua ſanctitate prædicantur, & ad opem ferendam implorantibus tam facilem te, ſicut audio, exhibes, mihi quoquè, precor, ſubueni. Non fuere ſpes ac preces illius irritæ. nam continuo febris eum reliquit. Nobilis matrona Bononiienſis, graui terrore percuſſa, ita ex horruerat, vt membra omnia contracta eſſent. Venit illi in mentem beatus Iacobus, & eius opem rogauit, & mox priſtinæ valetudini reſtituta eſt.

Nota tam
repentinas
omnes has
curationes.

Cap. 18.
Contracta
ſanatur.

Verum non Bononiæ ſolum, ſed etiam in remotis Italiæ ciuitatibus claruit miraculis. Nam & Mediolani vxor eius, quem iuſtitia ducem vocant, cum iam tres annos contracta habuiſſet crura, audita beati Iacobi fama, quæ iam celebris in plerique Italiæ locis erat, illius opem implorauit, & mox ſanata eſt. Et in Venetiſ Murani quidam presbyter in æde diui Petri martyris depictam nupèr effigiem attentius intuebatur: cumque perquiſiſſet, cuiuſnam eſſet, audiuit eſſe beati Iacobi, Bononiæ nupèr extincti, admirabili ſanctitate viri, cuius meritis multa prædicia Deus ederet. Is iam multis annis ingenti dolore capitis laborauerat, tanto quidem, vt ſæpè ſuſpicaretur, nè mentem amitteret. Igitur ſpei plenus & fidei, beatum Iacobum precatus eſt, vt ſibi adiumento eſſet. Adfuit ille, ac diurna valetudine ſupplicem ſuum liberauit. Cuius quidam Bononiienſis filium habebat diu calculi morbo laborantem. Acceſſit ad beati Iacobi ſepulcrum, & rogauit vt filio opem afferret, & impetrauit. nam puer continuo liberatus eſt. Dionyſius quidam Lucenſis filium habebat Bononiæ graui ter ægrotantem, vt de eius ſalute medici deſperarent. Ad ſepulcrum beati Iacobi acceſſit, & filium illi ſuum commendauit. Quem, domum reuerſus, incolumem reperit: & cum ingenti gaudio ad ædem diui Dominici rediens, & magna voce Deum laudans, multis audientibus impetratam opem teſtatus eſt.

Periculofus
capitis do-
lor abigitur

Item cuius-
dam pueri
calculus.

Cap. 19.
Alia mira-
cula.

Puella Antonij tonſoris in eadem ciuitate vitam monaſticam in monaſterio diuæ Agnetis agens, iam tribus annis grauè capitis dolore paſſa fuerat. Beati Iacobi opem implorauit, & ſanata eſt. Nobilis in eadem ciuitate matrona, iam duos dies partus doloribus cum magno vitæ discrimine vexata fuerat. Horratis obſetricibus, vt beatum Iacobum inuocaret, quæta poſuit voce implorauit, & exaudita eſt. Eandem opem in ſimili discrimine plebeia mulieri attulit, & Calcaſeſio cuius Bononiienſis, qui captus oculis, nihil cernebat, viſum reſtituit: & Mutineſi cuidam, qui tanti beneficii memor, argenteos oculos ipſemet ad eius ſepulcrum Bononiæ pertulit: & cuidam calcis artificis, qui oculum ita calce oppleuerat, vt per multos dies nihil inde præſens certeret. Is enim ad beati Iacobi ſepulcrum profeſtus, priuſquam templum ingrederetur, depulſis tenebris, viſum recepit. Ancilla cuiuſdam matronæ Bononiienſis, brachium diu inualidum ac inutile habuerat. Acceſſit ad eius tumulum, & brachio tetigit: momento temporis priſtinum robur recuperauit. Quidam Bononiienſis aromatarius, diuturnum in lingua morbum paſſus fuerat, ſic vt difficillimè & cum magno cruciatu cibum caperet. Venit is argenteam beato Iacobo linguam, ſi dirus eius ſuffragio morbus à ſe depelleretur. Mox liberatus eſt, & eodem die, quod vouerat, perſoluit.

Voti beato
viro nuncu-
pati effica-
cia.

Cap. 20.

Stephanus è numero Conuerſorum diui Dominici, Placentia Bononiæ veniens, vt clarum quendam concionatorem ſecum Placentiam adduceret, ne bili mule inſederat. Hæc neſcio quo caſu in lethalem morbum incidit, ita vt humi iaceſſis, pabulo proſus abſtineret: nec periti morborum talium medici, opem vllam ſpondebant. Ingenti curarum æſtu fluctuabat Stephanus nobilitate mule ac præcio, & eius, qui commodauerat, claritate. Relicta igitur illa in ſtabulo, tanquam mox nullis proſcientibus remedijs moritura, ad tumulum ſe beati Iacobi receperat, & eius opem implorauerat: reuerſusque ad ſtabulum, ſic affectam, vt antè, inuenerat, & morienti ſimilem. Feſtus ingenti ægitudine animi, & curarum plenus, cubitum ſe contulerat. Dormienti illi viſus eſt beatus Iacobus, qui monuit, vt continuo ſurgeret, & pabulum mule apponeret. Credidit ille diuinitus ſe moneri, & paruit: mulam inuenit perquirentem pabulum, & priſtinæ valetudini reſtitutam.

B. Iacobus
apparet See-
phano Con-
uerſo.

Anno milleſimo quingteſimo, menſe Februario, vir quidam hydropicus ad idem ſepulcrum cum vxore venit, vt ibi vota perſolueret: qui affirmabat ſe implorata beati Iacob

Iacobi ope, quadridui spatio diro & exitiali morbo sanatum. Finem profecto non inueniam, si cuncta persequi velim. Sed hæc, nî fallor, satis esse videri possunt, quæ viri tanti apud Deum merita & sanctitatem eximiam abundè restari queant.

Hydropicè
curatur.

HISTORIA BREVIS S. VVILFRIDI EPISCOPI EBORACENSIS, EX HISTORIA ECCLESIASTICA

gentis Anglorum Bede presbyteri.

LINTEREA Rex Alchfrid misit Vuilfridum presbyterum ad Regem Galliarum, qui eum sibi suisque consecrari faceret Episcopum. At ille misit illum ordinandum ad Agilbertum, de quo supra diximus, qui relicta Britannia, Parisiaca ciuitatis factus erat Episcopus, & consecratus est magno cum honore ab ipso, conuenientibus plurimis Episcopis in vico regio, qui vocatur, in Compendio. Veniens quoque in Britanniam Vuilfridus, iam Episcopus factus, & ipse per plura catholica obseruationis moderamina Ecclesijs Anglorum sua doctrina contulit. Vnde factum est, vt crescere per dies institutione catholica, Scoti omnes, qui inter Anglos morabantur, aut his manus darent, aut suam redirent ad patriam.

12. Octobris
Ex lib. 3.
cap. 28.

S. Vuilfrid
consecratur
Episcopus.

Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo septuagesimo octauo, qui est annus imperij Regis Ecgfridi octauus, apparuit mense Augusto stella, quæ dicitur Cometa, & tribus mensibus permanens, matutinis horis oriebatur, excelsum radiantis flammæ quasi columnam præferens. Quo etiam anno orta inter ipsum Regem Ecgfridum & reuerendissimum Antistitem Vuilfridum dissensione, pulsus est idem Antistes à sede sui Episcopatus.

Ex lib. 4.

cap. 12.

Pellitur è
sede sua.

Pulsus est autè ab Episcopatu suo Vuilfridus, & multa diu loca peruagatus, Romam adijt, dein Britanniam redijt. Etsi propter inimicitias memorati Regis, in patriam siue parochiam suam recipi non potuit, non tamen ab euangelizandi potuit ministerio cohiberi. Siquidem diuertens ad prouinciam Australium Saxonum, quæ post Cantuarios ad Austrum & ad Occidentè vsque ad Occidentales Saxones pertingit, habens terram familiarum septem millium, & eo adhuc tempore paganis cultibus seruiebat, huic verbum fidei & lauacrum salutis ministrabat. Erat autem Rex gentis illius Ediluuach, non multo antè baptizatus in prouincia Merciorum, presente ac suggerente Rege Vulhere: à quo etiam, egressus de fonte, filij loco susceptus est, in cuius signum adoptionis, duas illi prouincias donauit, Vectam videlicet insulam, & Meuarorum prouinciam in gente Occidentalium Saxonum. Itaque Episcopus, concedente, in modò multum gaudente Rege, primos prouinciæ Duces ac milites sacrosancto fonte abluebat. Verum presbyteri Eappa & Padda, & Bruchelin & Oidda cæteram plebem vel tunc, vel tempore sequente baptizabant. Porro Regina, nomine Ebba, in sua insula, id est, Vicciorem prouincia, fuerat baptizata. Erat autem filia Eanfridi, fratris Eanheri, qui ambo cum suo populo Christiani fuere. Cæterum tota prouincia Australium Saxonum, diuini nominis & fidei erat ignara.

Cap. 13.

Conuertit
Saxones in
Anglia.

Erat autem ibi monachus quidam de natione Scotorum, vocabulo Dicul, habens monasteriolum permodicum in loco, qui vocatur Bosanham, syluis & mari circumdatum, & in eo fratres quinque siue sex, in humili & paupere vita Domino famulantes. Sed prouincialium nullus, eorum vel vitam æmulari, vel prædicationem curabat audire. Euangelizans autem genti Episcopus Vuilfridus, non solum eam ab arumna perpetuæ damnationis, verum & à clade temporalis interitus eripuit. Siquidem tribus annis ante aduentum eius in prouinciam, nulla illis in locis pluuia ceciderat, vnde & fames acerbissima plebem inuadens, impia nece prostrauit. Denique fertur, quia sæpè quadraginta simul aut quinquaginta homines inedia macerati, procederent ad præcipitum aliquod siue ripam maris, & iunctis miserè manibus, pariter omnes aut ruina perituri, aut fluctibus absorbendi, deciderent. Verum ipso die, quo baptisma fidei gens suscepit illa, descendit pluuia serena & copiosa, reffloruit terra, redijtque viridantibus aruis annus lætus & frugifer. Sicque abiecta prisca superstitione, exufflata idololatria, cor omnium & caro omnium exultauerunt in Deum viuum: intelligentes eum, qui verus est Deus, & interioribus se bonis, & exterioribus caelesti gratia ditasse.

Dicul monachus
Scotus.

Præ fame
multi se-
iplos misere
perdunt.

Merito sus-
cepit fidei
datur plu-
uia.

Nam